జారుడు మెట్లు

శ్రీ మధురాంతకం రాజారాం

ఈ కథకు బీజం ఒకానొక మానవుడి సదుద్దేశం. అతడి పేరు శ్రీపతి. సార్థకనామధేయం అతనిది. తండ్రికొక్కడే కొడుకు. ముద్దులకూ, మురిపాలకూ ఆలవాలమైన ఆ తండ్రిగారి పెంపకం క్రింద శ్రీపతి అంతఃపురోద్యానవన పరివేష్ఠితమైన అద్దాలమేడలో సిద్ధార్థుడిలా పెరిగాడు. మానవస్వభావం ఓ కట్టడం లాంటిదైతే, ఆ కట్టడంలో ఎన్ని మార్పు లొచ్చినా సరే, చివరకు పాతదాన్ని నేలమట్టం చేసి అక్కడొక కొత్తకట్టడం కట్టినా సరే దాని తాలూకు పునాది రాళ్ళ మాత్రం కదిలేటట్టు తోచదు. లోకాన్ని వసంతారామంగా, ఆనందధామంగా తలపోసి వయసుపైబడిన కొద్దీ తన ఊహ తప్పని తెలుసుకోసాగిన శ్రీపతి ఒక్కొక్క ప్రాణి మనుగడా ఒక్కొక్క మ్రోగుతున్న జంత్ర వాయిద్యం కాగా అలాంటి కోట్లకొలది వాయిద్యాల సమ్మేళనంతో నిరంతరంగా సాగిపోతున్న ఈ విశ్వేతిహాసమహాగానంలో ఎక్కడ ఏ చిన్న అపశ్రుతి వినిపించినా ఖిన్నుడై కూర్చుండి పోయేవాడు. శ్రీపతికి నాలుగోయేడు జరుగుతుండగా అత డాటలాడుకునే కొయ్యబొమ్మ కొకదానికి కాలు విరిగి కుంటితనం ప్రాప్తించింది. అప్పటికప్పుడు కరమల రత్నాచారికి కబురు పంపి విరిగిన కాలికీ, మిగిలిన బొమ్మకూ పునస్సంయోగం కలగజేసేదాకా శ్రీపతి ఏడుస్తూ కూర్చున్నాడు. బడిలో చదువుకునే రోజుల్లో శ్రీపతికి మొద్దబ్బాయి అన్న ముద్దుపేరుతో వ్యవహరింపబడుతూ చెలికా డొక డుండేవాడు. లేమిడి కుటుంబంలో వాడి పొట్టనిండుకూ బువ్వ దొరికే వెరవు లేదు. లేని ముద్దలకు ప్రత్యామ్నాయంగా పిడిగుద్దులు తినడాని కన్నట్టుగా మొద్దబ్బాయి వూగుతూ తూగుతూ బడికొచ్చేసేవాడు. అయ్యవారి కోపానికి ఆర్థిక, ఆరోగ్య విషయిక, సాంసారిక కారణాలు పెక్కు లుండవచ్చు. కానీ మూక ఉమ్మడిగా ఆయనగారి కోపమంతా సద్వినియోగం కావడానికి ఒక్క మొద్దబ్బాయి శరీరంమాత్రమే బాగా ఉపకరించేది. దెబ్బలుతిన్న మొద్దబ్బాయిని యింటికి తీసుకువెళ్ళి శ్రీపతి వాడికి తినుబండాలు పెట్టించేవాడు. ఫోర్తుఫారంతో హైస్కూలు చదువు చాలించుకుని శ్రీపతి స్వగ్రామానికి తిరిగివచ్చిన క్రొత్తలో కలవారి యింటి బాల వితంతువు ఒకావిడ కమతగాణ్ణి వెంటేసుకుని దేశంపైకి వెళ్ళిపోయింది. ఆవిడ శ్రీపతికి అత్త వరుస. ఆమె ఏమవుతుంది? కూలీనాలీ చేసుకునేవాడితో కలిసి కాపురం ఎలా చేస్తుంది? గుడిసెలో కటికనేలపైన ఎలా పడుకుంటుంది? తీసుకెళ్ళిన చీరలు చిరిగిపోతే ఏం చేస్తుంది? పొడుగాటి శిరోజాలామెవి. దువ్వి జడ వేసుకోడానికి గంటెడు నూనె సైతం దొరక్కపోతే ఆ శిరోజాలగతి ఏమవుతుంది? లేచిపోయిన అత్తగారిని గురించిన యిలాంటి చింతలతో కుమిలిపోతూ ఒక్కొక్క రాత్రి తెల్లవారేదాకా జాగరణం ఉండిపోయేవాడు శ్రీపతి.

గుండెలో గూడుకట్టుకున్న ఈ మెతకతనంతో బాటుగా పెరిగి పెద్దవాడయ్యాడు శ్రీపతి. చదువులు చదివి ఉద్యోగాలు చేయవలసిన గ్రహచారం తన కుమారుడికి లేదనీ, కన్నులకు విందుగా వాడు యింటిపట్టున ఉంటే చాలుననీ అనుకునే తండ్రిగారి పర్యవేక్షణలో శ్రీపతికి కనుచూపానినంత మేరకూ అనంతమైన నిర్వ్యాపారత్వమే కనిపించింది. ఎడారిలో ఒంటరితనాన్ని భరించడం కష్టం. శ్రీపతి వెనుదిరిగి చూచాడు. అక్కడ చెప్ప నలవికానంతటి సందడి చెలరేగుతోంది. మధువు, మానిని, జూదంలాంటి వ్యామోహాలు కలిసి కట్టుగా ఏలుబడి సాగిస్తున్న సైతాను సామ్రాజ్యం అది. అటో యిటో నన్న ఆ సందిగ్ధ పరిస్థితిలో నుంచీ విచిత్రంగా బయటపడ్డాడు శ్రీపతి. ప్రొద్దుపోకకు ఉపాయాంతరమేదీ స్ఫురించక గోళ్ళు గిల్లుకుంటున్న శ్రీపతికి ఓ శుభముహూర్తాన స్వారీకి ఆయత్తం చేసి తీసుకొచ్చిన జవనాశ్వం ఒకటి కనిపించింది. అప్రయత్నంగా కళ్ళెం చేతికి తీసుకుని రికాబులో కాలుపెట్టి గుర్రంపైకెక్కి కూర్చున్నాడు శ్రీపతి. గుర్రం పరుగిడుతోంది. పాంథోపాస్యభూమీజాల చలువ పందిరిక్రింద సూటిగా ముందుకు దూసుకపోతున్న రహదారి వెంట గుర్రం పరుగిడుతోంది. అందాల పూలతోటలు దాటుకుని పచ్చని శాలువా పరిచినట్టున్న పైరు పచ్చలగుండా పయనించి, మహారణ్యాలను అధిగమించి చెవిదాకా లాగి విడిచిపెట్టిన బాణంలా గుర్రం పరుగిడుతోంది. ఎన్ని ఊళ్ళు, ఎన్ని నాళ్ళు! మహిడీలెన్ని, కుటీరా లెన్ని! ఎందరు మనుషులు, ఎన్నెన్ని వాలకాలు! గుండెలో అమృతం నింపుకున్నవాళ్ళు కొందరు. అంతరంగంలో హాలాహలాన్ని పదిలపరుచుకున్నవాళ్ళు కొందరు. నోటితో మంచిగా మాట్లాడుతూ నొసలితో వెక్కిరించివాళ్ళు కొందరు. నిష్ఠురభాషణాల వెనుక నవనీత సదృశమైన మనసును దాచుకున్నవాళ్ళు కొందరు. అబ్బో ఎంద రెందరు! ఎంతటి విశాలమైనదీ ప్రపంచం! బ్రతుకంటే భయంలేని పిల్లలు. బ్రతుకు బరువుతో కృంగిపోయిన పెద్దలు. వెన్నెల్లో పాలకడలి అలలపైన తేలియాడే నురగల్లా విహ్వలించిపోయే స్నిగ్ధ సౌందర్యాల దొంతరలైన యింతులు. బొగ్గుతో

చేసిన బొమ్మల్లా చింపిరి తలతో, చిక్కిపోయిన ఒడలితో వికారస్వరూపిణులైన ఉవిదలు. దారిద్ర్యం ఒకవైపున. ధన ధాన్యా లొకవైపున. ఒకచోట ధాతృత్వం. ఒకచోట లోభత్వం. అదొక విచిత్ర ప్రపంచంలా కనిపించింది శ్రీపతికి! స్వర్గ నరకాల్లోని తమ తమ వాడలన్నీ ఖాళీచేసి వచ్చి సురాసురు లందరూ సహజీవనానికి ఒడంబడినవారై పరస్పర సంబంధ బాంధవ్యాలతో పడుగు పేకగా కలిసిపోయిన తర్వాత కొన్ని వందల శతాబ్దాలకు అదెలాంటి ప్రపంచమైనా యిలాగే ఉంటుంది. శ్రీపతి ఆశ్చర్యపడ్డాడు.. ఆశ్చర్యంలోనుంచీ అత డింకా కోలుకోనే లేదు. గుర్రం ఆగిపోయింది. శ్రీపతి ఉలికి పడి తనవైపొకసారి చూచుకున్నాడు. తాను కుర్చీలో కూర్చున్న తీరులో మార్పేలేదు! కానైతే తానీ ప్రపంచా న్నంతా ఒక ప్రదక్షిణం వేసుకుని మళ్లీ యధాస్థానానికి వచ్చి చేరినట్టున్నాడు. ఎలా సంభవమైం దిది ?— శ్రీపతి తన్మ యత్వంతో తన చేతిలో ఉన్న పుస్తకాన్ని గట్టిగా గుండెల కదుముకున్నాడు.

ఆ విధంగా పుస్తక పఠనానికి అలవాటుపడ్డాడు శ్రీపతి. పుస్తకమనగా అది ఒక్కింత ఘనపరిమాణం కలిగిన ఒకా నొక వస్తువిశేషంగా శ్రీపతి ఎన్నడూ భావించలేదు. అదే అతడి పాలిటికి అరబ్బీ గుర్రం!

రోజు కొక రెక్కలగుర్రంపైన శ్రీపతి లోకా లోకనం కోసం బయల్దేరేవాడు. ముఖపత్రం దగ్గరినుంచీ ప్రారంభించి అక్షరపంక్తుల వెంట సాగించే యాత్రలో కనిపించిన ప్రతిదృశ్యాన్నీ, తారసిల్లిన ప్రతి వ్యక్తినీ అతడు జ్ఞప్తిలో ఉంచుకునేవాడు. చేతపుస్తకంలేని తీరిక సమ యాల్లో ఆ దృశ్యాలు, ఆ సంఘటనలు, అవన్నీ అతడి మనో వీధిలో మెరపుల్లా మెరసిపోయేవి. పుస్తకం చేతిలో ఉండగా ఒక్కొక్కప్పుడు అతడి కళ్లల్లో ఆనందభాష్పాలు నిలిచేవి. గుమ్మపాలు త్రాగిన కోడెదూడలా అతడి మనస్సు ఉత్సా హంతో ఉరకలు వేసేది. మరొకప్పుడు మిన్నులు విరిగి తల పైన పడినట్టుగా అతడి మనసు కలవరపడిపోయేది. కథాం తంలో 'సుఖోజయం' గా తమ తమ రాజ్యాలను పాలించు కున్న ధరాధిపుల్నిగురించి, ఒకరి కొకరు తోడునీడగా, పలుకు దోడుగా కాపురంలో సంతోషాలు పండించుకున్న ఆలు మగల్ని గురించి తలచుకుని శ్రీపతి సంబరపడి పోయేవాడు. బాధా సర్పదష్టులై, నిరాశాసంతప్తులై, దైవోపహతులై కాల గర్భంలో కలసిపోయినట్టుగా వర్ణింపబడిన దురదృష్టవంతుల్ని గురించి తలచుకున్నప్పుడల్లా అతడి హృదయంలో గడ్డు తుపాను రాతిరివేళ జలధితరంగాలకు మల్లే విషాదానుభూతులు హోరారులెత్తిపోయేవి. నిర్వహింపవలసిన బాధ్యతలు లేక, చలా యింపవలసిన హక్కుల జోలికి పోక, తనదంటూ ప్రత్యేకించి చెప్పుకోదగిన వ్యక్తి గత జీవితం అసలే లేక, కేవలం పుస్తక ప్రపంచంలోనే గుడారం వేసుకొని నాలుగైదేళ్లపాటు అలాగే కాలం గడిపేశాడు శ్రీపతి.

అప్పట్లో శ్రీపతి ఓ పుస్తకం చదివాడు. చదివి ముగించిన తర్వాత మళ్లీ ఒకసారి చదివాడు. అలాగే నాలు గైదు సార్లు చదివాడు. అందులోని పాత్రలు తమ తమ రూపాలతో బయల్వెడలి వచ్చి తన కళ్లయెదుట తార ట్లాడుతున్నట్టు భ్రమ చెందాడు. వాటి సంభాషణలు అతడి చెవుల్లో గింగుర్లుతిరిగి పోసాగాయి. ఆ దృశ్యాలు వెండి తెర పైన బొమ్మల్లా అతడి మనసుపైన కదలిపోసాగాయి. ఆ రచనను ట్రాజడీ అని గానీ, కామెడీ అని గానీ వింగ డించి చెప్పడం సాధ్యంకాదు. అది పాఠకుడి అభీష్టాలకు వంత పాడుతూ గానీ, లేదా ఆంతరంగికమైన అతడి మనోభావన లను గిలిగింతలు పెడుతూ గావి నడవడంలేదు. దాని యిష్టమే దానిది. దాని ఉరవడే దానిది. విమర్శకుడు గాని శ్రీపతి, విమర్శించాలన్న ఉద్దేశంతో సాహిత్యాన్ని ఏనాడూ చదివి ఎరు గని శ్రీపతి, ఆ రచననుగురించి ఒక్కమాట మాత్రమే చెప్పగలడు. మాటలతో వివరించడానికి వీలులేనిదైన ఏదో వైచిత్రి, ఏదో చమత్కారం, ఆ రచనలో అంతర్లీనమై ఉండి పాఠకుడి వూపిరికి ముకుదాడు వేసి చివరిదాకా లాక్కె ళ్తోంది. భూమిపైన నడయాడుతున్న ప్రలోభాల కన్నిం టికీ అతీతంగా మహోన్నత పర్వతశృంగంపైన కూర్చుని ప్రహసనప్రాయంగా పరిణమించిపోతున్న మానవజీవితాన్ని ఈకకు ఈకగా, రెక్కకు రెక్కగా విడమరిచి చూపడానికి రచ యిత చేసిన ప్రయత్నం అలాంటి రచనగా పర్యవసించి ఉంటుం దనుకున్నాడు శ్రీపతి.

అలా అనుకోడంతో శ్రీపతి సరిపెట్టుకోలేకపోయాడు. ఉత్కంఠకు ఆనకట్టలు కట్టుకోలేక అతడు దూరప్రాంతంలో ఉన్న స్నేహితుని కొకడికి జాబు వ్రాశాడు.

వారం పదిరోజుల్లో ప్రత్యుత్తరం వచ్చింది—

"ప్రియమైన శ్రీపతీ! నీ జాబు చేరింది. చదివిన పుస్త కాలనుగురించి నువ్వు నాకు జాబు వ్రాయడం అపూర్వమైన విషయమేమీ గాదు. ఈ దేశంలో నివసిస్తున్న కోట్ల కొలది నిరక్షరాస్యులపాలిటికి ఉప్పుకూ, ఊరగాయకూ కొరగాని యీ దండుగమారి పుస్తకాలు నిన్ను ఉయ్యేల్లో కూర్చో బెట్టి మంటికీ మింటికీ వూపి ఉంటాయనీ నాకు తెలుసు. కానీ, ఏమాటకామాటే చెప్పుకోడం మంచిది. మని యార్డర్లు రిసీవు చేసుకుని యిష్టమొచ్చినట్లుగా వెచ్చిస్తూ కూచునే కాలేజీ కుర్రాడిలా నువ్వు చదవడానికైతే చాలా పుస్త కాలు చదివావు. మనియార్డర్లు ఎక్కడినుంచీ వస్తున్నాయో అక్కడి పరిస్థితులనుగురించి ఆలోచించే ఓపరికం కాలేజీ విద్యార్థి కుండదు .... నీకూ లేకపోయింది! నీ ఆలోచన కొత్త పుంతలో నడుస్తున్నందుకు మిక్కిలి సంతోషం!

ఆ పుస్తకంపేరు 'ఆశాజీవి' అన్నావు. నువ్వు వూహించినట్టుగా అది నాకు చిరపరిచితమైన పుస్తకమే! కానీ ఆ రచయితను గురించిన వివరాలు నాకు పూర్తిగా తెలిసి

ఉంటాయని భావించడంలో నువ్వు పొరబడ్డావని మాత్రం చెప్పక తప్పడంలేదు. ఎందుకంటే అతణ్ణిగురించి నీకెంత తెలుసునో నాకూ అంతే తెలుసు. అతడి పేరు నీలకంఠం!

నీలకంఠుడనగా లోకానికి శివంకరుడైన ఆదిభిక్షువు. నీలకంఠమనగా ఎక్కడో నింగిపైన మబ్బులాడితే యిక్కడ నేలపైన పరవశించి పోయే నెమలి. నీలకంఠమనగా తనపిచ్చే తనకానందంగా కిచకిచలాడుకుంటూ మామిడి తోటల్లో విహరించే కాటుకపిట్ట. నీలకంఠమనగా చూపుకు శంఖంలా తెల్లగావుండి కొరకగానే నాలుకను చురుక్కుమనిపించే ముల్లంగి గడ్డ. ఇవన్నీ నిఘంటువుద్వారా నాకు లభించిన వివరాలు. పోగా అతడేం చేస్తుంటాడని ప్రశ్నించావు. వేరొకపనిఏదైనా చేయగలిగిన వాళ్ళు పుస్తకాలు వ్రాయడానికి పూనుకోరని నాకో అభిప్రాయం వుంది. ఎందుకంటే ఏపనిచేయదలచుకున్నా అందుకు పదుగురి తోడ్పాటు అవసరం. హమేషా అద్దం చేతబట్టుకుని ఎవళ్ళ ముఖాలు వాళ్ళకేచూపించి విరోధాలుకొని తెచ్చుకునే స్వేచ్ఛా ప్రవృత్తి రచయితను ఏకాకిగా, మరేవిధమైన ప్రయోజకత్వాన్నిగానీ వెలగబెట్టడానికి వీల్లేని అశక్తుణ్ణిగా చేసి నిలబెడుతోంది. కొండంత కుతూహలానికి పట్టెడు ఆహారమైనా పెట్టలేక పోతున్నందుకు నాకెంతో విచారంగావుంది. నా ఓపినంతలో నేనొక చిన్న వర్తమానాన్నిమాత్రం తెలుసుకోగలిగాను. నీలకంఠం సీతానగరం వాస్తవ్యుడు. సదరు సీతానగరం చింతపండు బేరసారాలకు ప్రసిద్ధి. విరుగగాచే మీ చింతచెట్ల పులుపు సరుకు బహుశా ఆ వూరికే ఎగుమతి అవుతుంటది. ఈ బాదరాయణ సంబంధాన్ని పురస్కరించుకుని నువ్వెప్పుడైనా సీతానగరం వెళ్ళడం తటస్థిస్తే, ఆ రచయితనుగురించి మరికొన్ని వివరాలు తెలుసుకోడం సాధ్యమౌతుంది........."

చింతపండు వ్యాపారంతో తాను ప్రమేయం పెట్టుకోవలసి రావచ్చునన్న మిత్రుడి ఊహకు శ్రీపతి నవ్వుకున్నాడు. తామరాకుపైన నీటిబొట్టులా తనజీవితం సంసారతాపత్రయాలకు అంటీ అంటకుండా గడిచిపోతుందని అతడనుకునేవాడు. కానీ అలా జరుగలేదు. జరగకపోవడంలో విడ్డూరం గూడాలేదు. సిద్ధార్థునంతటివాడు బుద్ధుడైన తర్వాత మళ్ళీ జనపదాల్లోకి తిరిగిరాకతప్పలేదు. సరిగా అలాగే శ్రీపతిగూడా వాస్తవిక ప్రపంచంలోకి దిగివచ్చి వివాహంచేసుకుని సంసారభారం భుజాలపైన వేసుకుని లౌకికవ్యాసంగాల్లోనిమగ్నుడు గాక తప్పిందిగాదు.

అహరహాలన్న రెక్కలు గట్టుకుని ఆదేపనిగా పరతెంచి పోసాగింది కాలం.

మిత్రుడి దగ్గరనుంచీ పైవిధంగా ప్రత్యుత్తరం లభించిన తర్వాత అయిదారేళ్ళకుగానీ శ్రీపతి సీతానగరం వెళ్ళడం కుదరలేదు. మగపెళ్ళివారు శ్రీపతికి దగ్గర బంధువులు. వివాహం కన్యాదాత స్వగృహంలో జరుగుతుంది. కన్యాదాత స్వస్థలం సీతానగరం. దూరాభారం కావడంవల్ల తానొక్కడుమాత్రమే బయల్దేరి వెళ్ళాడు శ్రీపతి. డబ్బు, పలుకుబడీ సమపాళంగా కలిపివున్న భారీ అంతస్తు కుటుంబం ఆ సీతానగరం గృహస్తుడిది. అట్టహాసం పట్టపగలుగా జరిగిందిపెళ్ళి. ఎటొచ్చీ క్రిక్కిరిసిపోయిన జనసమూహం నాలుగు గోడలమధ్య ఉడికిపోయిన మాట మాత్రం వాస్తవం. వర్షాకాలం జరుగుతున్నా ఆవూళ్ళో ఎండలింకా పెళ్ళున కాస్తూనేవున్నాయి. ముహూర్త భోజనాలు పూర్తి కావచ్చేసరికి ప్రొద్దుపడమటికి వ్రాలిపోయింది.

సందడినుంచీ కాస్త దూరంగావెళ్ళి చల్లటి పందిరి క్రింద గుంజకానుకుని కూర్చున్నాడు శ్రీపతి.

అల్లంతదూరంలో సుష్టుగా భోజనంచేసిన పెద్ద మనుషులిద్దరు భుక్తాయాస నివారణార్థం యిసుకపైన మేను వాల్చి తమఓపిక అనుమతించినంతలో మెల్లగా యిష్టాగోష్ఠి కొనసాగిస్తున్నారు.

పది పదిహేను నిముషాలవరకూ వాళ్ళనలాగే మాట్లాడుకోనిచ్చాడు శ్రీపతి. ఆ తరువాత ఆ యిద్దరిలోను కొంత సౌమ్యుడుగా కనిపిస్తున్న పెద్దమనిషికేసి చూస్తూ తటాలున ప్రశ్నించేశాడు—

"ఏమండీ! మీదివూరే ననుకుంటాను. నీలకంఠం గారిని ఎరుగుదురా మీరు?"

"ఏ నీలకంఠం గారండీ బాబూ! ఈవూళ్ళో వీధివీధికీ ఒక నీలకంఠం వున్నాడు........"

"నా ప్రసక్తి రచయిత నీలకంఠం గారినిగురించి...." శ్రీపతి విశదంచేశాడు.

"రచయిత నీలకంఠమా! అతడికేమండీ, నిక్షేపంగా వుంటాడు. నిక్షేపమంటే ఏమిటంటారేమో? వేసిన దుస్తులు తీయడు. పెరిగినగడ్డం గొరగడు. అరిగినచెప్పులు విడువడు. అతగాడి దెప్పుడూ పైచూపు. ఎందుకలా చూస్తాడని ప్రశ్నిస్తే ఆకాశాన్ని సర్వే చేస్తుంటాడని చెబుతారుకొందరు! తానొకడితో మాట్లాడడు. అతణ్ణి మాటల్లోకి దింపేపాటి తీరిక యిక్కడెవరికీ లేదు......"

"అంతేగాదండోయ్! ఒకసారేంజరిగిందో తెలుసామీకు?" రెండో పెద్దమనిషి అందుకున్నాడు. "తనకుమారుడి పెళ్ళికి పంచరత్నాలు వ్రాసి యివ్వమని ఓ ఆసామి అతణ్ణి తగులుకున్నాడు. ఎదుటిమనిషికేసి ఎగాదిగాచూచి ఈయనగారు గబగబా పద్యాలు రాసిచ్చేశాడు. ఆ ఆసామికి తెలుగక్షరాలైతే తెలుసుగానీ వాటి కలయికవల్ల కొన్ని అర్థాలు లేదా అనర్థాలు ఏర్పడవచ్చునని తెలియదు. సరే, లగ్నానికి సరిగ్గా అచ్చాఫీసునుంచీ ఆశీస్సులొచ్చేశాయి. వచ్చాక చూద్దురుగదా, మొదటి పద్యానికి తాత్పర్యంయిది—నల్లబజారు వాణిజ్యంలో అల్లనల్లన దొడ్డిగుమ్మం గుండా ఈ మహనీయుడి భవనంలోకి వచ్చిన ధనలక్ష్మికి, యికపైన యింటికి రాబోతున్న కొత్తకోడలికీ సపత్నీ మాత్సర్యం కలుగకుండుగాక!—ఆ కాడికీ మిగిలిన పద్యాలతో పోల్చి చూస్తే మొదటిదే కాస్త నయం!"

గాలివానలో కొబ్బరిచెట్టులా కదిలిపోతూ ఆయన బిగ్గరగా నవ్వసాగాడు.

"నవ్వితే సరిపోయిందటయ్యా శేషావతారం! ఆ తరువాత జరిగిన సంగతేమిటో చెప్పవేమువ్వు! పోనీ, నేను చెబుతాను వినండి సార్! ఆ ఆసామి మాటకు మునిసిపాలిటీలో తిరుగులేదు. ఈ నీలకంఠంగారేమో రెండేళ్ళుగా యింటికి పన్ను కట్టలేదు. వాళ్ళు జప్తీకి రంగం సిద్ధంచేశారు. చెంబు, తప్పేలా లాంటివన్నీ బయటికితీయించి పాడేస్తుంటే ఈయన గుడ్లప్పగించి చూడ సాగాడు. ఇలాంటివాణ్ణి కట్టుకున్న నేరానికి పెళ్ళాం లబోదిబో మని మొత్తుకోసాగింది. ఈ హఠాత్సంఘటనకు అర్థమేమిటో అంతుబట్టక పసివెధవ ఆమెకాళ్ళకు చుట్టుకున్నాడు. చూస్తూ నిల్చున్న వాళ్ళల్లో అయ్యోపాపమని నిట్టూర్చనివాడు పాపాత్ముడు. అంతటితోనైనా కథ ఆగిపోవచ్చుగదా! ఊఁహూ, ఆగిందికాదు. వాళ్ళెవరో ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ విద్యార్థులట! దక్షిణాది దేవాలయాల సందర్శనానికి బయల్దేరి, దేవాలయం లాంటి దేదీ లేకపోయినప్పటికీ సీతానగరంలో దిగేశారు. ఎందుకుదిగారు బాబూ అని అడిగితే నీలకంఠంగారిని చూడా లన్నారు. చూస్తారుసరే, చూచి ఏంచేస్తారని అడిగితే కాసేపు మాట్లాడి ఆటోగ్రాఫూ తీసుకుంటామన్నారు. సరిగ్గా వాళ్ళు వెళ్ళిన సమయానికి అక్కడవీధిలో వేలంపాట జరుగుతోంది...."

శ్రీపతి జాలిపడ్డాడు. అతడి జాలి ప్రధానంగా ఆ ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ విద్యార్థులపైకి ప్రసరించింది. పాపం, అమాయకులు వాళ్ళు! నిరుపహతిస్థలంలోగాకపోయినా ఒకమాదిరి నివాసయోగ్యమైన యింట్లో నివసిస్తూ, రమణీప్రియ దూతిక తెచ్చియిచ్చే కప్పురపు విడెంగాకపోయినా బంకులో దొరికే మామూలు నాటురకం కిళ్ళీనములుతూ రచయితగారు తమకు భేటీయివ్వగలరని వాళ్ళు ఆశించివుంటారు!

"ఇంతకూ ఆయనగారిని గురించి వాకబుచేయడంలో మీఉద్దేశమేమిటో చెప్పారుగారు...." పరేంగితాన్ని సాకల్యంగా ఆరాతీసిగానీ విషయాంతరంలోకి వెళ్ళేటట్టులేరు శేషావతారం గారు.

"అబ్బే, ప్రత్యేకంగా ఉద్దేశమేమీలేదు. ఊరికే అడిగాను...." నేరంచేసినవాడిలా తప్పించుకో జూచాడు శ్రీపతి.

"మీ రాయనగారిని కలుసుకోదలచుకుంటే మాకేమీ అభ్యంతరం లేదు. అందుకోసం మీరు పెద్దగా శ్రమపడవలసిన అవసరంగూడావుండదు. ఎందుకంటే—ఈ వీధిగుండా అర మైలుదూరంనడిస్తే భీమారావుపార్కు. పార్కుకెదురుగానే వుంది సెంట్రల్ లైబ్రరీ. రివాజుతప్పకుండా ప్రతిరోజూ లైబ్రరీ ఉద్యోగులకు స్వాగతం చేప్పేహానరరీ ఉద్యోగం నీలకంఠంగారిది. ఎలాగూ యిదివరకేనేను ఆయనగారిని ఆకారాన్ని గురించి చిన్నస్కెచ్ యిచ్చేశాను. ఇకపైన మీరు చేయవలసిందల్లా ఒక్కటే! ఒక్కనిముషంపాటు పుస్తకంలోకిచూచి అంతలో మరిచిపోయిన విషయమేదో జ్ఞప్తికి వచ్చినట్టుగా తలపైకెత్తి పైకప్పుకేసి చూస్తూ ఎడతెగని ఆలోచనలో మునిగిపోయివున్న పాఠకమహాశయుణ్ణి వెదికిపట్టుకోగలిగితే చాలు! ఆ వాలకమే మీకు ఆనవాలు!"

మరికొంతసేపు మాట్లాడివుండేవారే శేషావతారంగారు! కానీ మాట్లాడుతుండగానే ఆయన కళ్ళల్లో నుంచీ నిద్రాదేవత తొంగిచూచింది. అడపాదడపా ఆమెకు ఆవులింతలలో నిరాజనాలిస్తూ ఆయన ప్రసంగాన్ని కొనసాగించారు. చివరికింక నిద్రాదేవత ఎదుట మంత్రోచ్చారణ పనికి రాదనుకున్నారేమో, ధ్యానసమాధిలో మేను మరిచిపోయారు.

నిజానికి శ్రీపతి పరిస్థితిగూడా శేషావతారంగారికన్నా మెరుగ్గాలేదు. గడిచినరాత్రి రైలుప్రయాణంలో నల్లుల్ని ఉసికొలిపి ఆరోగ్యవంతమైన రక్తంతో వాటికి మృష్టాన్నాలు సమకూర్చి అందుమూలంగా సొమ్మసిల్లిపోయిన శ్రీపతి శరీరం విశ్రాంతిని అభిలషించడంలో ఆశ్చర్యంగూడాలేదు. పెళ్ళివిడిదిలోకి వెళ్ళి శ్రీపతి పరుపుచుట్ట విప్పుకున్నాడు. పడుకోబోతూ కునుకుదీసి లేస్తే చాలుననుకోడం తప్ప అతడు మరేపాపమూ ఎరుగడు! అక్కడా యిక్కడా వెదికి ఆఖరకు విడిదిలో నిద్రపోతున్నాడని తెలుసుకుని పొగలెగసిపోతున్న కాఫీ పానీయంతో సహావచ్చి పెళ్ళి పెద్దలు స్వయంగా కలుగజేసుకునేదాకా అతడు గాఢ నిద్రలో అవశుడై వుండిపోయాడు.

ప్రొద్దుపోయి చీకటి పడుతోంది.

శ్రీపతి గడియారం చూచుకున్నాడు. గంట ఆరున్నర కావస్తోంది.

ఆదరా బాదరా భీమారావుపార్కువైపుగా నడవసాగాడు శ్రీపతి. నడుస్తూ నడుస్తూ ఆకశంవైపు చూచాడు. దట్టంగా మేఘాలు క్రమ్ముకుంటున్నాయి. వానలో తడవకుండా విడిదికి తిరిగి వెళ్ళడం సాధ్యంకాదేమో! ఐనా పరవాలేదు. ఒకరోజు వానలో తడిసినంత మాత్రాన మనిషి మొలకెత్తిపోడు......

శ్రీపతి గమ్యస్థానం చేరుకునేసరికి గంట ఏడైనందుకు గుర్తుగా మాదాగుడిలో గంటలు మ్రోగుతున్నాయి.

చాలా పెద్దది భీమారావుపార్కు. దానికెదురుగావున్న రెండంతస్తుల భవనమే గ్రంథాలయం. శ్రీపతి వడివడిగాలోపలికి వెళ్ళాడు. గదులన్నీ గాలించేశాడు. హాల్లోకివచ్చాడు. చీమచిటుక్కుమంటే వినిపించేనిశ్శబ్దం. పాఠకులు పత్రికాపఠనంలో నిమగ్నులు. అటెండరు శ్రీపతిని సమీపించి ఏదోరహస్యం చెబుతున్నట్లుగా "దేనికోసం వెదుకుతున్నారు బాబూ! పుస్తకమేదైనా కావలిస్తే పైకివెళ్ళండి" అన్నాడు.

"ఎలా వెళ్ళాలి?" అన్నాడు శ్రీపతి.

"అదిగో, అటువైపు వసారాలోనుంచీ మెట్లున్నాయి".

వసారాలోకి వెళ్ళిన శ్రీపతి మెట్లెక్కబోతూ ఆగిపోయాడు.

మాసిపోయిన వసనాలతో, దొరకని వస్తువుకోసం వెదికి వెదికి అలసిపోయినట్టున్న కళ్ళతో రేగినజుత్తుతో ఓ వ్యక్తి మెట్లుదిగుతున్నాడు.

శ్రీపతి పెదవులు కంపించాయి. పలకరించకపోయినా పలకరించినట్టే అతడు భ్రమించాడు. ఏవోమాటలు అతడి గొంతుకలో తగులుకొని గిలగిలలాడిపోయాయి. తానెవరికోస మైతే యిక్కడికివచ్చాడో ఆ నీలకంఠంగారు ఈయనే కావచ్చు నన్న ఊహలో అతడు యించుమించుగా స్తబ్ధుడై పోయాడు.

ఆ లోగామెట్లు దిగిన వ్యక్తి ముందుకుసాగి సింహద్వారాన్ని సమీపించాడు.

శ్రీపతి బుర్రలో తటాలున ఓ మెరుపు మెరిసింది. సాధారణంగా సింహద్వారం దగ్గర పాఠకులు తమ సంతకాలు నమోదుచేసి వెళ్ళే రిజిష్టరు ఒకటివుంటుంది. నియమాన్ని తోసిరా జనకుండా బయటికివెళ్ళిపోతూ ఈయనగనుక అందులో సంతకంచేస్తే తన అనుమానంలోని నిజానిజాలేపాటివో తేల్చుకో డానికి వీలుంటుంది.

శ్రీపతి చరచరా ముందుకు నడిచాడు. బల్లపైన తెరచి పెట్టివున్న రిజిష్టరుపైకి అతడికంటే ముందుగా అతడి చూపులు తూపుల్లా దూసుకుని వెళ్ళాయి.

"నీలకంఠం"—అదే చిట్టచివరి సంతకం.

"బాబ్బాబూ! చేవ్రాలు చేసివెళ్ళండి" అన్న అటెండరు మాటలు శ్రీపతికి వినిపించనేలేదు. అపరాధిని వెన్నంటిన వత్తేదారుడిలా అతడు రోడ్డుపైన నీలకంఠాన్ని వెంబడి స్తున్నాడు.

వెంబడిస్తున్నాడేగానీ వెంబడించి తాను చేయవలసిం దేమిటో శ్రీపతికి తోచడంలేదు. అయ్యా నీలకంఠంగారు మీరేనా అని అడిగితే,ఏం నేను నీలకంఠాన్నికాగూడదా అంటాడేమో! నేను మీపుస్తకాలు చదివాను అంటే, మీకు శ్రమకలిగి చినందుకు క్షంతవ్యుణ్ణి అంటాడేమో! రచయితలను గురించి రకరకాల గాథలను విని ఎట్టిపరిస్థితిలోనూ వాళ్ళు సామాన్య మానవులకు మల్లే ప్రవర్తించరంటూ దురభిప్రాయాన్ని ఏర్పరచుకున్న మంచి పాఠకుడు శ్రీపతి! అన్నీ సందేహాలే అతనికి!

ఏదో అదృశ్యశక్తి భూమివైపుకులాగి పట్టుకున్నదిగానీ లేకుంటే ఈపాటికెప్పుడో తేలిపోతూవుండవలసినంతటి బక్క పలచటిమనిషి నీలకంఠం! వ్యక్తిత్వంలో శరీరబలంకన్నా ఆత్మ విశ్వాసంపాలుహెచ్చుగా సమ్మిళితమై వున్న వ్యక్తులు కొందరు నిద్రాహారాలు సరిగా లేకపోయినా, సుఖసంతోషాలు మృగ్యమై, పరిస్థితులెంతగా ప్రతికూలించినా మొండిగా జీవితంతో పంత మాడుతూ కూర్చోగలరు. నీలకంఠం అలాంటి వారి కోవకు చెందిన వాడేమో? ఆలోచనలతోబాటుగా సాగిపోతున్నాడు శ్రీపతి.

శ్రీపతి ఎంతగా అడుగులు సాచివేసినా పిలుపుకందనంత దూరంలో వున్నాడు నీలకంఠం. పడమటి దిక్కునుంచి జిల్లుమని వీస్తున్న చల్లటిగాలిలో, అప్పుడేప్రారంభమై అంత లోనే పుంజుకుంటున్న తుంపరచినుకుల్లో మాసినగడ్డాన్ని రేగిన జుత్తును ఎడమచేతివ్రేళ్ళతో పరామర్శించుకుంటూ మురికి పేటల్లోని సందుగొందుల్లోపడి అతడు చక్కాముందుకు వెళ్ళి పోతున్నాడు.

ఉండివుండి బిగ్గరగా వినిపిస్తూచేరువకు వస్తున్న నగ రాల ప్రమోతలా గాలితో కలిసినవాన అంతకంతకూ ఉద్ధృత మౌతోంది.

కాకిని వ్రేలాడగట్టినట్టున్న ఈ కటిక చీకటిలో నీల కంఠంగారిని యిలా వెంబడించడంవల్ల తనకు కలుగబోయే ప్రయోజనమేమీలేదని శ్రీపతికి బాగా తెలుసు! కానీ అంత రాంతరాల్లో దాగివుండిన బలమైన ఆకాంక్షఏదో వెన్నంటి తరుము కొచ్చినట్టుగా తనింతదూరం నడిచివచ్చేశాడు. వచ్చినంత దూరం తిరిగి వెళ్ళడంతప్ప తనకిందువల్ల నష్టమయ్యేదేమీ లేదు. కానీ బొట్టూకాటుకా పెట్టిపిలిచినట్టుగా యింతలో ఈ వాన ఒకటి ప్రారంభమై పోయింది.

అంబుదాలరూపంలో ఆకాశంలో పడివుండలేక కరిగి కరిగి నేలపాలైపోతున్న వరుణదేవుణ్ణి, వానలో తడిసితడిసి ముప్పందుమై పోతున్న నీలకంఠంగారిని వాళ్ళ రాతకొద్దికీ వదిలిపెట్టి తలచాటుకోసం తన కొక ఆశ్రయాన్ని వెదుక్కో సాగాడు శ్రీపతి.

ఆ క్షణంలో ఓ మెరుపు మెరిసింది. వాయవ్యంగా పైకెగ బ్రాకుతూ గిరుక్కున ఈశాన్యదిశకు మరలిన ఆ మెరుపుకు మల్లే నీలకంఠంగారి నడకలో సైతం ఓ మలుపు పొడసూ పింది. వీధికి కుడివైపుగావున్న పెంకుటింటికి అభిముఖంగా తిరిగి ఆయన చరాలున లోపలికి వెళ్ళిపోయాడు.

తడిసిపోయి, గాలికి చెదిరిపోయిన ముంగురుల్ని వెనక్కు సర్దుకుంటూ ఆ పెంకుటింటి వైపు చూచాడు శ్రీపతి. చీక టిలో స్పష్టంగా తెలియడంలేదుగానీ ఆయింటిలో వసారాగూడా వున్నట్టుంది. తలదాచుకోడానికి అంతకుమించిన శరణ్యం చుట్టు ప్రక్కల మరెక్కడా కనిపించడంలేదు. నాలు గంగల్లో ఆ వసా రాలోకి వెళ్ళినిల్చున్నాడు శ్రీపతి.

అది మూడంకణాల పెంకుటిల్లు. చివరి అంకణంలో నుంచీ యింటిలోపలికిదారి. వసారాలో మిగిలిన రెండంకణాల మేరకు పెద్ద అరుగు. అరుగుపైన నిల్చుంటే తెరచినకిటికీగుండా గృహాంతర్భాగం కనిపిస్తుంది. ఆ కిటికీ ఏగదిలోకైతే తెరచు కుంటుందో ఆ గదిలోని దిగుడులో ఓ బుడ్డీదీపం వెలుగుతోంది. గాలిలో ఊగిసలాడిపోతున్న ఆ దీపశిఖకూ, దాన్ని చుట్టుముడుతున్న అంధకారానికీ జరుగుతున్న సంఘర్షణలో ఆ గదిలోని వెలుగు చీకట్లు నల్లటిబూజుతో మసిబారిపోయినట్లున్న పై కప్పు మీద, వాననీటి చారికలతో వాతలువెసుకున్న గోడలపైన వికట నాట్యం సలుపుతున్నాయి. గదిలో చెప్పుకోదగినవస్తువు లేవీలేవు. ఒకటిరెండు కొయ్యపెట్టెలు. దండెంపైన పాతగు డ్డలు. తలుపులులేని అలమారానిండుకూ పుస్తకాలు. కానైతే వాటివాటి యథాస్థానాల్లోవున్న ఆవస్తువు లేవీ శ్రీపతి దృష్టిని

ఆకర్షించలేకపోయాయి. ఆశ్చర్య మేమిటంటే తమలోతామొక సమావేశం జరుపుకుంటున్నట్టుగా వంటింట్లో వుండవలసిన కంచాలు, గిన్నెలు, పళ్ళేరాలలాంటి పాత్రసామానులన్నీ ఆగదిలో ఎక్కడబడితే అక్కడ సర్దుకుని కూర్చున్నాయి. ఉద్దేశ రహితంగా అవి అక్కడ అలా సమావేశం జరపడంలేదన్న విషయం శ్రీపతికి రెండుక్షణాల్లోనే విశదమైంది. ఒక చిన్నజలాశయంగా రూపొందిపోయే ప్రమాదంనుంచీ ఆ గదిని రక్షిస్తూ ఆపాత్ర సామానులు పైకప్పునుంచీ ఎడతెగకుండా జారుతున్న జలధారలను తమతమ ఉదరాల్లో నిలవచేసుకుంటున్నాయి.

బుడుంగుమన్న శబ్దంతో గిన్నెల్లోకిజారి, బుడగలుగా పైకిలేచి వెంటనే చిట్లిపోతున్న జలబిందువుల తమాషాను పరికిస్తూ గదిగుమ్మానికావల నడి(ప్రాయం స్త్రీమూర్తి గోడ కానుకుని నిల్చుంది. గుమ్మానికీవల పదేళ్ళకుర్రాడు బాహ్య ప్రపంచంలో చెలరేగుతున్న ప్రకృతి బీభత్సాన్నిగురించి రవంతైనా పట్టించుకోకుండా దీపకాంతి గుడ్డిగా ప్రసరిస్తున్నచోట పుస్తకం తెరచిపట్టుకుని గడగడా పద్యాలు చదివేస్తున్నాడు.

ఒంటినిండుకూ సరిపోనిచీర. మాసికలుపడిన రవిక. నుదుటకానీకాసంత కుంకుమబొట్టు. పెదవులు విడివడితే మాటలే వినిపిస్తాయో, ఏడుపే ప్రారంభమౌతుందో ఊహించ డంకష్టం! ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే ఆమె మూర్తీభవించిన దైన్యంలావుంది. కుర్రవాడు తొడుక్కున్నది పొట్టినిక్కరు. నిక్కరుకుపైన అనాచ్ఛాదితంగావున్న వాడిశరీరం వడ గాలిలో పూలతీగలా కంపించిపోతోంది.

"ఇల్లంతా ఉరుస్తోందా ఏమిటి?" ప్రశ్నిస్తూ గుమ్మం ఎదుటకు వచ్చేశారు నీలకంఠంగారు.

పరధ్యానంలో అడుగుల చప్పుడైనా వినిపించలేదేమో, ఆమె ఉలికిపడింది. కన్నెత్తి భర్తవైపు చూచింది. ఆ చూచిన క్షణంలో ఆమె కళ్ళల్లో కెంపుజీర రివ్వున ప్రాకింది.

అరుగుపైన నిల్చున్న శ్రీపతి చీకటిలోకి తప్పుకున్నాడు.

"అబ్బే, మనయిల్లు ఎక్కడైనా ఉరుస్తుందటండీ! ఉరవనేవురవదు. లేదంటే మరికొంత కాలంగడిస్తే, అప్పుడుగూడా యిలాగే వానలుకురిస్తే ఈ యిల్లు యిల్లంతా చెరువైపోతుంది. అంతకన్నానా! కాపురం చేస్తున్న యింట్లోనే ఈతలాడుకునే భాగ్యం ఎవరికికలగాలండీ!"

అవి వట్టి మాటలుకావు. గుండెలో గూడుకట్టుకున్న ఆవేదనకు శబ్దరూపమైన అనువాదంఅది. కానీ ఆ గోల నీలకంఠంగారి చెవులదాకా ప్రాకివచ్చినట్టులేదు. ఆయనగదిలోకి తొంగిచూస్తూ "అరరే, గోడలన్నీ తడిసిపోతున్నట్టున్నాయి పార్వతీ!" అన్నాడు.

"అప్పటికీ ఈగది ఎంతోనయం! వానప్రారంభమైన కొంతసేపటికే వంటగది జలమయమైపోయింది. పోతేపోయింది? మధ్యాహ్నంనుంచీ వెచ్చగా పొయ్యిలో పడుకున్నపిల్లి లేచిపోవలసి వచ్చినందుకే నా చింత!"

"అదేమిటి పార్వతీ! ప్రకాశాని కింకా బువ్వపెట్టలేదన్న మాట?" దీనంగా అడిగారు నీలకంఠంగారు.

"బువ్వ! అవ్వా, ఎంతమాటన్నారండీ మీరు! అదెక్కడ దొరుకుతుంది? ఐనా మిమ్మల్నని ఏంలాభం? నే నడిగివచ్చిన అదృష్టం అలాంటిది. కాకపోతే మధ్యాహ్నమనగా బయటికి వెళ్ళిన వారు, ఊరంతా తిరిగి రూపాయి పుట్టించలేకపోయారటండీ! రూపాయిడబ్బులిస్తే శేరుబియ్యం దొరుకుతుంది. ఎలాగూ యింట్లో ఉప్పురాళ్ళు వుండనే వున్నాయి. ఇంతబియ్యం వుడకేసి, రెండులోటాలు కలిపిస్తే త్రాగి కుర్రసన్యాసి కిమ్మనకుండా నిద్రపోతాడు. ప్రక్కింట్లో రిక్షావాడున్నాడు. పూటపూటకూ కారం తగలకపోతే ముద్దదిగదు. ఎదురింట్లో అప్పల నరసమ్మ వుంది. ఆవిడ రాజ్యాలేలదు. దోసెలు చేసి అమ్ముకుంటుంది. ఐనా వున్నంతలో ఆటోపంగా బ్రతుకుతుంది. ఎటొచ్చీ లోకంలో మరెక్కడాలేని దరిద్రమంతా ఈ నాలుగు గోడల్లోపలే తికాణా వేసుకుని మీగొంతుకూ నాగొంతుకే చుట్టుకుని కదలనంటే కదలనని మరాం చేస్తోంది...."

మరునిముషంలో వీధితలుపు తటాలున తెరచుకుంది. సుడిగాలిలో ఎగిరిపోతున్న ఎండుటాకులా నీలకంఠంగారు బయటపడ్డారు. ఏదో నిర్ణయానికి వచ్చినట్టుగా మళ్ళీవానలో తడిసిపోతూ ఆయన ఊళ్ళోకి వెళ్ళిపోయారు.

అరుగుపైన ముసరుకున్న చిమ్మచీకటిలో తనూ ఒక చీకటిముద్దలా కలిసిపోయిన శ్రీపతిలోమాత్రం చలనంలేదు. అతడి బుర్రలో స్పష్టమైన ఆకారాన్ని మలచుకొని ఆలోచనలేవో రొదచేస్తున్నాయి. నీలకంఠంగారిని వెంబడించి వచ్చినందుకు ఫలితంగా తానీ జగన్నాటకంలోని ఒకానొక అంతర్నాటకాన్ని కళ్ళజూడగలిగాడు. చూచిన ప్రతినాటకానికీ యథోచితంగా ఎంతో కొంత విరాళం ముట్టజెప్పడం తనవాడుక. యథార్థమైన జీవితం నాటకంపాటి చేయకపోదు. నీలకంఠంగారి కుటుంబానికి తనేదైనా సహాయం చేయగలిగితే, అంతకంటే తనకు ఆనంద ప్రదమైన విషయం వేరొకటివుండదు. కానీ నీలకంఠంగారు ముఖమెరుకైనాలేని తనబోటి అపరిచితుడు చేయదలచుకున్న సహాయాన్ని అంగీకరించే మనిషిలాలేరు......

శ్రీపతి మనసులో అంకురించిన సదుద్దేశానికి భగవంతుడి ఆమోదముద్రగూడా లభించినట్టుగా అప్పుడొక సంఘటన జరిగింది. వానచేస్తున్న ఆగడంకాస్తతగ్గి, అది తగ్గినంతమేరకూగాలి విజృంభించింది. ఒక్కపెట్టున కిటికీగుండా చొరబడిన గాలితాకిడికి గదిలోని బుడ్డీదీపం గుప్పున ఆరిపోయింది.

జేబులోనుంచీ పర్సును పైకితీశాడు శ్రీపతి. లోపలి పొరుగులోనుంచీ అయిదు వందరూపాయల నోట్లు పైకొచ్చాయి. అయిదింటినీ చుట్టగాజుట్టి కిటికీగుండా గదిలోపలికి జారవిడిచేశాడు శ్రీపతి.

తలపైన్నుంచీ కొండంత బరువును క్రిందికి దించుకున్నంత సంతృప్తితో శ్రీపతి వీధిలోకి వచ్చేశాడు. ప్రకృతిలో

పూచి పరిమళించే పుష్పసమూహంలాంటిది డబ్బు. భగవంతుడి పూజలో వినియోగమైన పువ్వులకు మల్లే, యితరుల మేలుకోసం వినియోగింపబడిన డబ్బుకుగూడా చరితార్థత లభిస్తుంది. అంతేగాదు. నైతిక కర్తవ్యాన్ని నిర్వహించిన సంతృప్తి దారిప్రక్కన వెలుగుతున్న దీపంలా మానవుడి జీవనపథంలో కాంతులను చల్లుతుంది. శ్రీపతి కిప్పు డెంతో ఆనందంగావుంది. సమయానికి ఉద్దేశంగనుక తనకు స్ఫురించకుండినట్లయితే, నీలకంఠం గారికి సంబంధించిన తలపుల బరువునుంచీ తన కీ జన్మలో విముక్తి లభించేదిగాదు. చీకటిలాంటి నిప్పచ్చరాన్ని చీల్చిచెండాడే ఉషఃకిరణ పుంజంలాంటిది డబ్బు! దారిద్ర్యమహావృక్షంపాలిటికి నిశిత కుఠారంలాంటిది డబ్బు! దానితో వాళ్ళు ఆ యిల్లు బాగు చేసుకోవచ్చు. ఆ పసివాడికి రెండుజతలదుస్తులు కుట్టించుకోవచ్చు. ఇతరత్రా ఆర్జనలేకపోయినా అయిదారు మాసాలవరకూ నిశ్చింతగా సంసారం సాగించుకోవచ్చు......

కానీ తాననుకున్నదల్లా అనుకున్నట్టే జరుగుతుందని భావించే మానవుడు నిజంగా అల్పజ్ఞుడు. అనాగతవిషయాలకు సంబంధించినంతవరకు మానవుడి ఊహాగానంగురించి బారెడు దూరమైపోయి వెక్కిరించినట్టుగా పళ్ళికిలించడం మానవ చరిత్రలో ఎక్కడబడితే అక్కడగోచరించే పరమసత్యం. శ్రీపతి ఊహకు సైతం అలాంటి దుర్దశేవాటిల్లింది.

అతడు చేయదలచుకున్నమేలు విధిచూచిన చిన్నచూపు వల్ల కీడుగా వికటించింది—

2

నీలకంఠమనిచెబితే ఎవ్వరికీ తెలియదు. ఆప్రాంతంలో అతడు 'నీలా' అన్న పేరుతో వ్యవహరింపబడేవాడు. అక్కడి వాళ్ళకు అతడు ఎక్కడినుంచీ వచ్చాడోతెలియదు. అతడిమాతృ భాష ఏమిటో తెలియదు. తప్పుల తడకల హిందీ మాట్లాడేవాడు. ఎవరైనా అడిగితే తాను దక్షిణాదివాడినని చెప్పుకునేవాడు. విశాల భారతదేశంలో కడుపు చేతబట్టుకుని ఒకమూల నుంచీ మరొకమూలకు వలసవెళ్ళేవాళ్ళు కోకొల్లలు. ఆ విధంగా తరలివచ్చిన వేలకొలది నిరుపేదలకు ఆశ్రయమిచ్చి వీలైనంతలో వాళ్ళజీవితావసరాలను గమనిస్తున్న గొప్పపారిశ్రామిక కేంద్రం అది. ఇతడు ఫలానావాడని నిర్దేశించడానికి వీల్లేకుండా అసంఖ్యాక ప్రజానీకంలో కలిసిపోయాడు నీలా. కష్టాలతరంగాల పైన, నష్టాల తిమింగలాల మధ్య చేతులబలంతో జీవితసాగరాన్ని తరించడానికి ప్రయత్నిస్తున్న మానవుల్లో నీలాకూడా ఒకడు. అంతకుమించిన పరిగణనను అతడు ఆశించనుగూడా లేదు.

యంత్ర భూతాలకు సేవలు చేయవలసిన అవసరంలేని తీరికసమయాల్లో పొగగొట్టాలపట్టణంనుంచీ బయటపడి నిర్జనప్రదేశంలో ఏచెట్టుక్రిందనైనా కూర్చునేవాడు నీలా. పైన వినీలాకాశం! అది అక్షరాలు లేని కాగితంలాంటిది. గడ్డకట్టి చలన ముడిగిన సముద్రంలాంటిది. మరింత సూటిగా చెప్పాలంటే ఈనాటి తనజీవితంలాంటిది. కాలపురుషుడు ఉతికి ఆరవేసుకున్న నల్లటి దుప్పట్లలా నీలా అలాకూర్చునివుండగానే చీకటితెరలు దిగసాగేవి. చీకటిపడినకొద్దీ దృగ్గోచరంకాసాగే తారకలకు మల్లే ఏవోకొన్ని పూర్వస్మృతులు అతడి హృదయాన్ని కెలికివేయసాగేవి. దట్టంగా చుట్టుముట్టిన చీకటిలోనుంచీ తనచేతులవైపు చూచుకునేవాడు నీలా. ఒకప్పుడవి వ్యాసంగానికి అంకితమైన చేతులు. ఇప్పుడు ముంజేతుల్లో పచ్చటి నరాలు పైకిలేచాయి. అరచేతులు రాతిలా బిగుసుకపోయాయి. వ్రేళ్ళు కడ్డీల్లా తయారై గరుకుబారిపోయాయి. నీలా కళ్ళు ఆర్ద్రమైపోయేవి. కలిమిగారాబు బిడ్డలైన జయంతాదులు శబరార్భకులవెంట తిరుగుతున్నారని చెప్పుకుంటూ విలపించారు దేవతలు. తనదురవస్థకు కంటతడిపెట్టే వాళ్ళేవరున్నారు?

ఎవ్వరూ లేరు!

అసలీప్రపంచంలో తనకెవ్వరూ లేరనీ, ఉన్నా వాళ్ళతో తనకిక అనుబంధాలు లేవనీ అనుకున్నాడు నీలా. అకారణంగా అలాంటి నిర్ణయానికి రావటానికి నీలా పిచ్చివాడుకాదు.

నూకలు దొరక్కపోయినా భావాలమేకలను కాస్తూ తాను కాలంగడిపాడు. మిట్టమధ్యాహ్నం కావస్తున్నా యిన్ని కాఫీనీళ్ళతో గొంతుక తడిచేసుకోడానికి వీలులేని పరిస్థితులమధ్య బ్రతుకుతూ భావమహోదధిని మధించి అడగనివారిది పాపం అమృతం పంచిపెట్టాడు. అలాగని తానెన్నడూ దారిద్ర్యాన్ని కంటగించుకోలేదు. ఆ మాటకొస్తే ఆకలితో ప్రేవులు ఆక్రోశించినప్పుడు, అప్పులవాళ్ళ తోడేళ్ళలా వెంటతగులుకున్నప్పుడు తన అవేదన సర్పాల్లా మనస్సును పరిష్వంగం చేసుకున్నప్పుడు గుండెల్లో జిజ్జిబోతున్న భావాలు మేలుకునేవి. నిస్సందేహంగా తాను చేస్తున్నదొక పవిత్రకార్యం. ఏతత్కార్యనిర్వహణలో ఎలాంటి ఒడుదుడుకు లెదురైనాసరే తను వాటిని సరకుచేయడు. అందాకా బాగానేవుంది. కొండకొమ్ములాంటి ఆ ఆదర్శంపైన కొలువు దీర్చికూర్చున్నంతకాలం అదొక విచిత్రమైన తన్మయభావం తన నావేశించింది. మంచినీటికుంటదగ్గరి పొదలో పొంచికూర్చున్న మువ్వన్నెమెకంలా, తన తన్మయత్వాన్ని పటాపంచలు చేయడానికి ఒకదుర్ఘటన కాచుకుని వుందన్నవిషయం తనకప్పట్లో తెలియదు!

తనబుద్ధికి భాసించనిదీ, ఆనాటివరకూ కలలోనైనా తన ఊహకందనిదీ అయిన ఆ దుర్ఘటన ఎలాంటిది?

ఎలాంటిదైతేనేమి! దానికి తాను కృతజ్ఞుడు. అది తనకళ్ళను తెరిచిందిగనుక!

—ఈ ప్రపంచం తుచ్ఛమైనది. ఈ మనుషులందరూ దగాకోర్లు. నీతీ, న్యాయం, ధర్మం, అనురాగం, మమకారంలాంటివన్నీ వట్టి కల్లబొల్లికబుర్లు. సంగీతసాహిత్య చిత్రలేఖనాది కళలు సమస్తం, తమతమ విషయవాంఛలను నెరవేర్చు

కోడానికి వీల్లేని తీరికవేళల్లో మానవుల ఉబుసుపోకకు ఉపకరించే శుష్కవ్యాసంగాలు! ఈ ప్రపంచంలో ఆసించ వలసిందీ, ఆర్జించ వలసిందీ, ఆరాధించవలసిందీ ఒక్కటేఒక్కటి. అదే డబ్బు! డబ్బుచేతిలోలేని పక్షంలో దిబ్బలో మెదిలే కుమ్మరిపురుగు సైతం నిన్ను మౌనంగా చూస్తుంది.

అది తన ఆదర్శాల విలువలను తల్లక్రిందఃలుచేసిన దారుణమైన సత్యం! కానీ అది తనకు తెలిసిరావడం ముఖ్యంగాదు. ఎలా తెలిసింది? ఎవరిమూలంగా తెలిసింది—అన్నవిషయమే ముఖ్యం.

అగ్నిసాక్షిగా తాను అంటి బొట్టుగట్టిన భార్యపార్వతి. ఐహికసుఖాలు మీసాలపైన తేనెలు. సుఖాలసోఫాలపైన కునికి పాట్లు పడడం తనధ్యేయం కానేకాదు. తన ఆశయాన్ని అర్థంచేసుకునేపాటి యింగితజ్ఞానం పార్వతికి వుంటుందనే తాను భావించాడు. ఆ భావన పొల్లు!

జరిగిందిది—ఎందుకో పెట్టెను తెరిచాడు. అది తరచుగా తాను తెరచిచూచే పెట్టెగాదు. పెట్టె అట్టడుగున పుస్తకంలో నోట్లు కనిపించాయి. ఒకటిరెండూకావు. అయిదు వందల రూపా యల నోట్లు! అమావాస్యనిశీథంలో నెలరాజుకనిపిస్తే పాడువారినగుడిలో సుప్రభాతం వినిపిస్తేఎవరికిమాత్రం ఆశ్చర్యం కలగదు? తన కళ్ళను తానే నమ్మలేకపోయాడు.

జవాబుచెప్పుకోవలసివచ్చిన పార్వతిముఖంలో కత్తి వేటుకు నెత్తురు చుక్కలేదు. ఆవిడ తబ్బిబ్బు పడిపోయింది. ఆమె నోటివెంటవచ్చిన కుంటిజవాబు తనసందేహాన్ని తుడిచిపెట్ట లేకపోయింది. వానవచ్చినరాత్రట! కిటికీకి ఇవతలగా నేలపైన ఈ నోట్లుపడివున్నాయట! అడపా దడపా వర్షాన్ని ప్రసాదిస్తా డంతేగానీ వరుణదేవుడు కరెన్సీనోట్లు తీసుకువచ్చి తెరచిన కిటికీ గుండా లోపలికి వెదజల్లడు. అలాగైతే ఈ డబ్బు యింటి లోపలికి ఎలావచ్చింది?

ఐనా ఏమని జవాబుచెప్పగలుగుతుంది పార్వతి? చేసిన చెడుచెయిదం పండిన పాపంలా బయటపడిపోగా వెక్కివెక్కి ఏడువసాగింది. ఏడుపులో మళ్ళీబుకాయింపు!— 'నా మాటపై నమ్మకం లేదటండీ! పదిపన్నెండేళ్ళుగా మీతో కాపురం చేసినదాన్ని, యిదేనా మీరు నన్నర్థంచేసుకున్నతీరు? మీకు తెలిస్తే డబ్బుదుబారా ఖర్చులపాలైపోతుందని యిలా భద్రంగా దాచిపెట్టాను. ఒట్టుపెట్టుకుని చెబుతున్నాను. నేను మరేపాపమూ ఎరుగను' అంటూ వాపోయింది. ఐతే తాను లోకమనుకున్నంత భోళారాయడుకాదు. ఒక ఆడమనిషి స్వప్రయో జకత్వంద్వారా యింతడబ్బు వేనకవేయగలిగిందంటే అందు కావిడ అవలంబించిన పద్ధతులు ఎలాంటి వైవుండవచ్చునో వూహించలేనంతటి వెర్రివెంగళప్పకాడు. యుద్ధపు మారణహో మంలో మూలబలమంతా మగ్గిపోగా ఏకాకిగా మిగిలిపోయిన రాజ్యాధి పతిలా తానుకృంగిపోయాడు. తన ఆశయాలకిక అర్థంలేదు. తన ఆదర్శాలకింక విలువలేదు. తనబ్రతుకులోని నీతీ, నిజా యితీ ఘోరాతి ఘోరమైన అవమానానికి గురైన తర్వాత తానీ యింటి కప్పుక్రింద నివసించలేడు. ఈ ఆడదానిముఖం చూడలేడు. పతితతో కాపురం చేయలేడు!

ఒక్క సంసారంపట్లమాత్రమేగాదు, ఆ సంసారాన్ని యిలాంటి అధ్వాన్నమైనస్థితికి తీసుకునచ్చిన రచనావ్యాసంగం పట్లగూడా తనకు ఏవగింపుకలిగింది. ఇకమీదట తాను రచయిత కాడు. రచయిత నీలకంఠం చనిపోయాడు. ఇల విశాల. ఒక్క మానవుడు బ్రతకదలచుకుంటే అందుకొక వెరవు కనిపించక పోదు......

సిద్ధార్థునితో పోల్చుకోడానికి తనెంతటివాడు? కానీ తనకు సంబంధించినంతవరకూ అదే మహాభినిష్క్రమణం!—

ఎప్పుడు లేచినా రాళ్ళవంకదగ్గరే తెల్లవారినట్టుగా సాధా రణంగా అతడి ఊహాప్రవాహం యిక్కడ ఆగిపోయేది. తటాలున పైకిలేచేవాడు నీలూ. తలవంచుకుని నగరాభిముఖుడై నడక సాగించేవాడు.

గాలికదలని కట్టడాల్లో పావురాళ్ళగూళ్ళలాంటి చిన్నచిన్న గదుల్లో గదికొక్కకాపురంచొప్పున నివసిస్తున్న వందల కొలది సంసారాల్లో తనూఒకగూటిలోని గువ్వగా బ్రతుఃకుతున్న శ్రమజీవి నీలూ. కర్మాగారంలోని వివిధాకారాల, వివిధ పరిమా ణాల యంత్రాలమధ్య తనూ ఒకచిన్నసైజు యంత్రంలా బ్రతక డానికి అతడు అలవాటుపడిపోయాడు. పవ లంతాశ్రమ. సాయం త్రాల్లోషికారు. హోటల్లోతిండి. ఎంతకూ తెల్లవారనిరాత్రు లలో ఒకపట్టాన తెమిలిచావని ఆలోచనలు. పడుకుని నిద్రపోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్న సమయంలో మదిలో అద్భుతమైన ఊహ మెదిలినట్టుతోచి, అది కాస్తా విస్మృతిపథంలోకి జారిపోక మునుపే కాగితంపైన పెట్టాలన్న బలీయమైన కోరికతో అతడున్నట్టుండి లేచికూర్చునేవాడు. లేచికూర్చున్న తర్వాత ఒకటిరెండుక్షణాలకుగానీ అతనికి తెలిసివచ్చేదిగాదు—ఈ గదిలో కాగితాలులేవు. అంతకు మునుపే కలం మృగ్యం. ఐనా అలాంటి అప్రాచ్యపు పనిచేయడానికి తాను మునుపటి నీలకంఠంకాదు. మట్టికూజాను నోటిదగ్గరకువంచుకుని, నాలుగుగుక్కల మంచి నీళ్ళుత్రాగి అతడు మళ్ళీ చాపపైకి వ్రాలిపోయేవాడు......

తనంతటతానుగా సృష్టించుకున్న ప్రవాస కారా గారంలో నీలూ శేషజీవితం అలాగే గడచిపోయి ఉండవల సింది! కానీ విధికి వినోదాలంటే సరదా! ఉగాదులకు గానీ, ఉషస్సులకు గానీ నోచుకోని ఆ చీకటి బ్రతుకు నిండుగా పన్నెండేళ్ళు అలా కొనసాగిన తర్వాత నీలూ జీవిత నాటకం ఒక చోట హఠాత్తుగా మలుపు తిరిగి, ఆ మలుపు దగ్గరినుంచీ నూతనాంకం ప్రారంభమైంది.

చలికాలపు రోజులు. ఆదికాలం నుంచీ మానవుడి గర్భ శత్రువు చలి. ఆ సంవత్సరం అది మరింతగా విజృంభిం చింది. అందుకు తోడుగా కార్మికులవాడల్లో విషజ్వరాలు ముసురుకున్నాయి. ఏ కారణంవల్లనైనా ఒక వ్యక్తి రెండు

మూడు రోజుల వరకూ కనిపించకపోతే, అతడు విషజ్వరాలకు ఆహుతై ఉంటాడని భావింపవలసి వచ్చేది. అలాంటి పరిస్థితిలో ఫ్యాక్టరీలో హాజరుగుర్తించే గుమాస్తా రెండు రోజులుగా నీలా పనికి గైర్‌హాజరవుతున్నాడన్న వార్తను గాలిలోకి వదలిపెట్టాడు. శ్రేయోభిలాషులు కొందరు ఆ వార్త వెంబడి నీలా కోసం వెదుక్కుంటూ అతడి గదిలోకి వచ్చి చూచారు. జ్వరతీవ్రతలో గడగడలాడిపోతున్న శరీరాన్ని కంబళిపొరలక్రింద ముదరచుట్టుకుని చాపపైన ముద్దలా పడిఉన్నాడు నీలా.

దిక్కూ దరీ లేని రోగుల పాలిటికి ఏకైకాశ్రయమైన ప్రభుత్వ వైద్యాలయానికి నీలాను చేరవేసి, అంతటితో శ్రేయోభిలాషులు తమకర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తించుకున్నారు.

శరీరం నిప్పులా కళపెళ లాడుతున్న స్థితిలో తాను వైద్యశాలలో ప్రవేశపెట్టబడటం మాత్రమే నీలాకు తెలుసు. ఆ తరువాత ఏం జరిగిందో అతనికి తెలియదు. అసలు ఒక విషయం తెలియడానికిగానీ, తెలియకపోవడానికిగానీ హేతుభూతమైనది ప్రాణిలోని జీవచైతన్యం. అది కాస్త లుప్తమైనప్పుడు, లేదా అస్తినాస్తివిచికిత్సకు లోనైనప్పుడు యిక తెలియడము, తెలియకపోవడము అన్న ప్రసక్తికి తావే లేదు. అలాగైతే బొందిని వదిలి ఎటకో వెళ్లిపోయిన జీవుడు మళ్లీ గూటిలోకి చేరుకోడం ఎలా సంభవమైంది ? రోగానికీ చికిత్సకూ జరిగిన హోరాహోరి పోరాటంలో చికిత్సకే విజయం లభించిందన్నమాట. చేతికందిన కబళం నోటికందక పోవచ్చునని చెబుతారు పెద్దలు ! తన విషయంలో మృత్యుదేవత కలాంటి ఆశాభంగమే కలిగివుంటుంది.

కానీ ఈ సంఘటనవల్ల మృత్యువుకూ, మనుగడకూ ఉన్న మధ్య దూరం మిక్కిలి స్వల్పమని తేలిపోయింది. ఇది అది కావడం ఏ క్షణాన్నయినా సంభవమే ! ఎలాగూ తననీసారి మృత్యువు కబళించిందిగాదు. అంతపనీ జరిగేలోగా తాను చేయవలసిన పని ఒకటిఉంది .... తీర్చుకోవలసిన కోరిక ఒకటి ఉంది.

అక్కడే ఆగిపోకుండా నీలా ఆలోచన మరికొంత దూరం కొనలు సాచింది—ఈ చిన్న కోరిక తీరకుండా తాను చనిపోవడం భగవంతుడికి అభిమతమై ఉండదు. తన జీవితం యిలా పొడిగింపబడటానికి యింతకంటే సముచితమైన కారణం స్ఫురించదు.

స్వస్థానాన్నీ స్వజనాన్నీ విడనాడి తానీ దూరప్రాంతంలో స్థిరపడిపోయిన తర్వాత పన్నెండేళ్లు కాలగర్భంలోకలిసిపోయాయి. శరీరాన్నయితే లాక్కొచ్చి యిక్కడ పారేశాడు గానీ, మనసు మాత్రం వీలు దొరికినప్పుడల్లా తనకట్టడి తప్పి నిషిద్ధ వలయంలోకి పారిపోతూనే ఉంది. ఎంతగా తప్పు చేసినా పార్వతి తన భార్య. తప్పిద మేమీ చేయక పోయినప్పటికీ నిష్కారణంగా పితృవాత్సల్యానికీ, పితృ సాన్నిధ్యానికీ దూరమై పసివాడు. వాళ్లేమై ఉంటారు ? ఇప్పుడేం చేస్తుంటారు ? ఆరిపోదనుకున్న ద్వేషంతో, చల్లార దనుకున్న కోపంతో తాను సంసారాన్ని పరిత్యజించాడు. కానీ మాయల మల్లి లాంటిది కాలం ! ఎలాంటి తీవ్రమైన భావాలైనా, మరెలాంటి గాఢమైన అనుభూతులైనా గాలికి తెరచి పెట్టిన కర్పూరంలా హరించుకుపోయి, కాలక్రమాన ఆచూకీ లేకుండా మాయమవుతుంటాయి. అలనాటి ద్వేషమూ, కోపమూ తన గుండెగూడులో యింకా అలాగే నిక్షిప్తమై ఉన్నాయనుకోడం తనమట్టుకు తనకే అసంగతంగా భాసిస్తోంది. ఐనా చెల్లాచెదరైన కుండపెంకుల్ని మళ్లీ ఒకటిగా చేర్చి అతకడం సాధ్యమని గానీ, అవసరమని గానీ తాను భావించడంలేదు. కానీ పితృదేవత లంతటివాళ్లు సూక్ష్మ శరీరాలతో వచ్చి ఏడాది కొకనాడు తమ సంతతివాళ్లను చూచిపోతుండగా తన కిలాంటి కోరిక కలగడంలో విడ్డూరమేమీలేదు ! గ్రహచార దుర్విలసనంవల్ల అండ ఆదరవూ గోల్పోయిన ఆ తల్లీ బిడ్డల పరిస్థితులు యిప్పు డెలావున్నాయో తెలుసుకోగలిగితే చాలు ....

జబ్బు నయమై లేచి నడయాడేపాటి ఓపిక సమకూరగానే నీలా నేరుగా పోస్టాఫీసుకు వెళ్లాడు. సేవింగ్సు అకౌంటును రద్దు చేసుకోడంవల్ల బరువెక్కిన జేబుతో తిన్నగా రైల్వేస్టేషనుకే దారితీశాడు. ఆప్తబంధువుల కోసం వేచి చూస్తున్న పెళ్లివారి విడిదిలా స్టేషను సందడిగా ఉంది. రోజూ చూస్తున్న రైలే అది ! కానీ ఆరోజది ఎండిపోయిన యిసుకతిన్నెల పైకి అప్పుడప్పుడే సాగివస్తున్న కొత్తనీటి ప్రవాహంలా కన్నులకు విందుగా ఉంది. రైలు వేగంగా పరుగిడుతోంది. ఒకవేళ రైలు మెల్లగా నడచినా అది మనిషికన్నా వేగంగానే పరుగెడుతుంది. కానీ మానవుడి మనోవేగంతో పోల్చి చూస్తే రైలు వేగం చాలా తక్కువ. దిశాంచలాల దాకా పరచుకుని పడివున్న నల్లరేగడి చేలవైపు చూస్తూ నీలా కిటికీ దగ్గర కూర్చున్నాడు. రొప్పుకుంటూ, రోజుకుంటూ ఈ రైలదేపనిగా రెండు రాత్రులు, రెండు పవళ్లూ పరుగెడితేగానీ తాను గమ్యస్థానం చేరుకోలేడు. గడచిపోయిన పన్నెండేళ్ల ప్రవాస జీవితం మాటకేమి గానీ ప్రారంభమైన ఈ రెండునాళ్ల రైలు ప్రయాణం తన ఓర్పును విషమ పరీక్షకు గురిచేస్తోంది.

వింతలకూ, విడ్డూరాలకు నిలయమైన ఈ ప్రపంచంలో అన్నింటికన్నా విచిత్రమైనది మానవుడి మనోలక్షణం. ఏండ్లుగా పూండ్లుగా ఎదలో పేరుకున్న పట్టింపు ఒక చిన్న సంఘటనతో సమసిపోతుంది. కొన్ని వందల యేండ్ల తపోసాధనవల్ల లభ్యమైన ఆత్మనిగ్రహం ఒక్క క్షణంలో సడలిపోతుంది. ఒక్క దశాబ్దానికి పైగా నా అన్నవాళ్లెవరూ తనకు లేరన్న తెచ్చికోలు నిర్ణయంతో మనసును రాయిగా చేసుకున్న నీలా చిట్టచివరి పదినాళ్లలో తన భార్యాబిడ్డల కోసం పరితపించి పోయాడంటే, రెండు రోజుల

రైలు ప్రయాణం అతని పాలిటికి రెండు యుగాల అనంత యాత్రలా భాసించిందంటే చిత్రమైన మనోలక్షణానికి యింతకంటే చక్కని నిదర్శనం ఎక్కడుంటుంది ?

రైలు పరుగిడుతోంది ....

రకరకాల మనుషులు. వచ్చి పోతున్న స్టేషన్లు. బెదరినట్టుగా రైలు కెదురుగా పరుగెడుతున్న ప్రకృతి దృశ్యాలు. కళ్ల ఎదుట తెరపి లేకుండా మారిపోతున్న దృశ్యాలను చూడలేక కళ్లు మూసుకున్నాడు నీలూ. కర్ణసుభగంగాని మాటలు అర్థంలేని శ్రవ్య నాటికలా వినిపిస్తున్నాయి. ఆ శ్రవ్య నాటికకు నేపథ్య సంగీతం సరఫరా చేస్తోంది రైలు. సాయంత్ర మైంది. చీకటి పడింది. సాంద్ర తిమిరచ్ఛాయల క్రిందరి కొండలూ, కోనలూ కొలువుతీర్చిన పిశాచాల మూకలా భయంకరంగా ఉన్నాయి. అందుకు తగ్గట్టుగా నీలూ మనసు గూడా గందరగోళంగా ఉంది. నడుస్తున్నరైల్లో కాలాన్ని వేగించడానికి ఉన్నదొక్కటే సులభోపాయం. నిదుర పోగలిగితే ఎక్కడో కొన్నివందల మైళ్ల దూరంలో తెల్లవారుతుంది. కానీ రమ్మనగానే రావడానికి నిద్ర మానవుడి చెప్పుచేతల్లో లేదు. ఐనా ప్రాధేయపడి చూడాలనుకున్నాడు నీలూ. దొరికిన కొద్దిపాటి జాగాలో ఒళ్లు ముడుచుకుని పడుకున్నాడు. ఎప్పుడో నిద్ర పట్టింది ....

తెల్లవారకమునుపే అతడు నిద్ర మేలుకున్నాడు. మేలుకోగానే నీలూ ఒడలు పులకరించింది. అలసిపోయిన శరీరాలకు సేదదీరుస్తూ మలయమారుతం వింజామరంలా వీస్తోంది. అనతిదూరంలోనుంచీ కలకంఠి మధురాలాపం ఆపాతమధురంగా వినిపిస్తోంది. మలయపవనం కంటే చల్లగా, పికకూజితం కంటే తీయగా అచ్చమైన 'తల్లి పలుకులు' చేరువలోనుంచీ అతనికి వినవస్తున్నాయి.

తల పైకెత్తి కిటికీగుండా వెలుపలికి చూచాడు నీలూ. రైలు—ఉషఃకాంతుల వెలుగుల్లో పరవశించిపోతూ, ప్రాభాత సమీరంతో ఉల్లాసంగా కబుర్లు చెప్పుకుంటున్న తెనుగు దేశపు కేదారాల మధ్య పరుగిడుతోంది.

'ఎంత చల్లటిగాలి ఈవేళ వీచెడిని

ఎంతగా నా హృదయ ముప్పొంగి పోయెడిని ....''

గొంతెత్తి పాడుకోదలుచుకున్నాడు నీలూ. మరుక్షణంలో జ్ఞప్తికివచ్చిం దతనికి—తనది మూగవోయిన గొంతుక. పూర్వాశ్రమంలో తాను పాటలు వ్రాసుకునేవాడు. వ్రాసుకున్న పాటను గొంతువిప్పి గుండె కలిపి పాడుకునేవాడు. ఆ రోజులు కావు ! ఆ రోజు లిక రావు ! ఈ పాటైనా తన కిప్పుడు పూర్తిగా జ్ఞప్తిలో లేదు. మళ్లీ వ్రాయాలనుకుంటే భావన పరుగిడుతుందనిగానీ, రసావేశం సహకరిస్తుం దనిగానీ నమ్మకంలేదు. లాభంలేదు ! సాహిత్యలోకానికి సంబంధించినంతవరకూ రచయిత నీలకంఠం కాలపురుషుని మహోదరంలోని సుదూర సీమలలోనికి విసరివేయబడిన అభిశప్తుడు ! మళ్లీ ఈ నాడు అతడు బ్రతికి వచ్చాడని చెబుతే నమ్మేవాళ్లెవరూ ఉండరు !

సూర్యోదయ మయ్యేసరికి రైలొక పెద్ద జంక్షనులో ఆగింది.

పొగబండి స్టేషనులోకి రాగానే మున్ముందుగా స్వాగత సత్కారాలకు సిద్ధమయ్యేవాడు పేపర్ల కుర్రవాడు. మామూలు మేరకు ట్రవుజరు తొడుక్కొని పైన బనీను వేసుకున్న కుర్రవాడొకడు పత్రిక లమ్ముకుంటూ ప్లాట్‌ఫారం పైన పరుగిడుతున్నాడు.

"ఇదిగో అబ్బాయ్ ! నిన్నే ...." పిలిచాడు నీలూ.

"పిలిచారా బాబూ !" పరతెంచి వచ్చేశాడు కుర్రవాడు.

"నీ దగ్గరున్న పత్రికలన్నీ రకానికొకటి చొప్పున యిలా పడెయ్ ...." అన్నాడు నీలూ.

కుర్రవాడి ముఖం వికసించింది. మోపెడు బరువులో నుంచీ కావలసిన పత్రికలు చేతికి తీసుకుంటూ అతడు కాస్త మనోగణితానికి గూడా పూనుకుని "మూడుం పావలా" అన్నాడు.

డబ్బు చెల్లించేశాడు నీలూ. పత్రికలు చేతికి తీసుకున్నాడు. నాలుగు బారలదూరం ముందుకు వెళ్లిపోయిన పేపర్లకుర్రవాడు అంతలో అమూల్యమైన విషయమేదో స్ఫురణకు వచ్చినట్టు గిరుక్కున వెనుదిరిగి "పుస్తకా లేవైనా అవసరమా బాబూ !" అని వినయంగా హెచ్చరించుకున్నాడు.

"పుస్తకాలా ! ఎక్కడున్నాయి ?"

"ఇదిగో, ఈ సంచీలో ఉన్నాయి ...." మోచేతికి వ్రేలాడుతున్నసంచీ లోపలికి చూస్తూ చెప్పుకపోతున్నాడు కుర్రవాడు—"నిన్నటి రాత్రి—నీ ప్రేయసి మొగుడు—కాళింది కాదురా కాలనాగు ...."

"అవన్నీ ఏమిటి ?" విస్మయంతో ప్రశ్నించాడు నీలూ.

"పుస్తకాలు బాబూ పుస్తకాలు ...."

కాసేపు తటపటాయించి "యిప్పటి కీ పత్రికలు చాలు. వాటిసంగతి తరువా తెప్పుడైనా తీరిగ్గా చూస్తాను' అన్నాడు నీలూ.

కానీ ప్లాటుఫారంపైన తాను సాగిస్తున్న సాహిత్య విస్తరణోద్యమం పాలిటికి మహారాజపోషకుడులా ప్రత్యక్షమైన పెద్దమనిషిని అంతటితో వదలిపెట్టడానికి మనస్కరించలేదేమో, మరింత దగ్గరగా వచ్చి ఈసారి తాను ప్రయోగిస్తున్న బాణానికి తిరుగుండదన్న నమ్మకాన్ని ధ్వనిస్తూ— "చూడండి బాబూ ! నా దగ్గర 'జరీచీర జవ్వని' గూడా ఉంది' అన్నాడు పేపర్లకుర్రవాడు.

"అది కూడా పుస్తకమే నేమిటి ?"

"ఎరుగరా బాబూ ! నీలకంఠం రచన. విన్ననే వచ్చింది."

నీలా నివ్వెర పడిపోయాడు. ఈ నీలకంఠు డెవరు? సాహిత్యాకాశంలో యితగా డెప్పుడు మొలిచాడు?

మౌనాన్ని అంగీకారం క్రింద జమకట్టి పత్రికల కుర్రవాడు 'జరీచీర జవ్వని' కి సంచిలోనుంచీ విముక్తి ప్రసాదించాడు.

మిఠాయి ముక్కలా చిన్నసైజు పుస్తకం. కంటిపాపకు గిలిగింతలు పెట్టే అందమైన ముఖచిత్రం. పెద్దసైజు అక్షరాలతో కొట్టవచ్చినట్టుగా కనిపిస్తున్న రచయిత పేరు. ఒక్కచూపులో ఆఖరుదాకా పుటలు తిప్పేశాడు నీలా. అతడి చూపులు వెనుకవైపు అట్టపైన నిశ్చలంగా నిలిచిపోయాయి.

మనిషిని నవ్వే జంతువుగా పేర్కొంటారు. నవ్వడంలా ఆశ్చర్యపడడంగూడా మానవుడి స్వభావమే! నవ్వుతూ నవ్వుతూ ప్రాణాలుగోల్పోయిన ఉదంతాలు వార్తాపత్రికల్లో అప్పుడప్పుడూ కనిపిస్తుంటాయి. ఆశ్చర్యంవల్ల నీలా సైతం అలాంటి పరిణామానికి లోనుగావలసిన సందర్భమే అది! కేవలం అదృష్టంవల్లనే గావచ్చు, నీలా అపాయం నుంచీ తప్పించుకున్నాడు.

అట్టపైన ముద్రింపబడివున్న ఛాయాచిత్రం ముమ్మూర్తులా తనది!

దానిక్రింద వివరణగూడా ఉంది—

నీలకంఠంగారి అముద్రితరచనల్ని పాఠకుల కందించే భాగ్యం తమకు గలిగినందుకు ఆశ్లేషా ప్రచురణాగారం వాళ్ళు గర్విస్తున్నారట! 'జరీచీర జవ్వని' ప్రచురణ ద్వారా చేబట్టిన సత్కార్యంలో మళ్ళీ ఒక అడుగు ముందుకు వేయగలిగినందుకు వాళ్ళు మరెంతగానో ఆనందిస్తున్నారట! ఇంకా మిగిలివున్న నీలకంఠంగారి అముద్రితరచనలను వాళ్ళిలాగే పాఠకలోకానికి సమర్పించుకోగలరట!

"డబ్బిస్తారా బాబూ!" పత్రికల కుర్రవాడు డబ్బు కోసం చెయి చాస్తున్నాడు.

మూల్యం ముట్టజెప్పి నీలా కుర్రవాడి బారినుంచీ బయటపడ్డాడు. క్రిందికి దించుకున్న ట్రంకును భుజాన వేసుకుని, ఎట్టయెదుట తలుపులు బారగిల తెరిచివున్న వెయిటింగు రూములో జొరబడ్డాడు. కుర్చీలో కూలబడి పుస్తకం తెరిచేశాడు .....

చదివి ముగించేసరికి గంట తొమ్మిది కావచ్చింది.

వెలుపలికి చూచాడు నీలా. ప్లాట్‌ఫారంలో రైలు లేదు.

వాకబుచేయగా రైలు అరగంటకు మునుపే వెళ్ళిపోయినట్టు తెలిసింది. మళ్ళీ రాత్రి పదింటికి గానీ బండి లేదు. కానైతే తానుటిక్కెట్టు కొనుక్కోడంకూడా ఈ స్టేషను వరకే కొనుక్కున్నాడు. పోగా తన ప్రయాణం యిలా ఆగిపోవడం కూడా ఒకందుకు మంచిదే ననుకున్నాడు నీలా. బుక్‌స్టాలుకు వెళ్ళి అతడు నీలకంఠం సాహిత్యాన్ని టోకుగా కొనేశాడు. లభ్యమైన అయిదారు పుస్తకాలతో మళ్ళీ వెయిటింగ్‌రూంలో ప్రవేశించాడు.

ప్రొద్దెక్కుతున్నకొద్దీ ధూమశకటాగారం కర్ణకఠోరమైన వివిధారావాలకు ఆలవాలమైపోతోంది. బూడిదనేలపైన్నుంచీ వేడిగాలి విసురుగా వీస్తోంది. ఒకటి, రెండు పుస్తకాలు మాత్రం పూర్తిగా చదివి మిగిలినవాటిని స్థాలీపులాక న్యాయంగా అందందు పరికించి, చూచి ముగించిన ప్రతి పుస్తకాన్ని టేబిలుపైకి గిరవాటు పెట్టి, దిమ్మెక్కిపోయిన తలను చేతుల్లోకి తీసుకుని వాలుకుర్చీలోకి సోలిపోయాడు నీలా.

ధర్మగోవు ఒంటికాలితో నడుస్తున్న ఈ కలికాలంలో సైతం యిలాంటి ఘోరకలి జరగడానికి వీలుంటుందని నీలా ఎన్నడూ భావించలేదు. సుషుప్త్యవస్థలోలేచి నడయాడే జబ్బులా నిద్రలోనే లేచి కూర్చుని రచనా వ్యాసంగంలో లీనమయ్యే రుగ్మత తనకులేదుగనుక ఈ పుస్తకాలు తాను వ్రాసినవి కావనేది నిర్వివాదాంశం. తాను వ్రాయని పుస్తకాలను తనపేరు కంటగట్టిన సాహసం మాటకేమిగానీ, ఈ ఘోరకలిలో అంతకు మించిన దుస్సాహసం వేరొకటుంది. చెట్టుపేరు చెప్పి, కాయలమ్ముకున్నట్టుగా తన పేరును వినియోగించుకో దలచుకున్న బుద్ధిమంతులు వీలైనంతలో రచనా విషయకంగా తాను పాటించిన నియమాలను అనుసరించడం న్యాయం! ఆ కనీసపు ఆపద్ధర్మాన్నిసైతం వాళ్ళు త్రోసి రాజన్నారు. తీసుకున్న యితివృత్తంలోగానీ, కుదిరించుకున్న శైలిలోగానీ, సాగించిన కథనంలోగానీ వీళ్ళు పోయిందొక కొత్త పోకడ! పోకడ అనడంకన్నా పోకడలు అనడం సమంజసం. ఎందుకంటే శైలిగానీ, కథనంగానీ ఒకచోట వున్నట్టు మరొకచోట లేవు. సాహిత్యంయొక్క ఉద్దేశం లోకానికి శ్రేయస్సును సంధించడమే నంటుంది సాంప్రదాయం. ఈ సాంప్రదాయానికి చెందని విజ్ఞాని ఒకాయన కళలు యావత్తు నిష్ప్రయోజనమని గూడా సెలవిస్తాడు. గొప్పప్రయోజనం సమకూర్చకపోతే మానె, బొత్తిగా ప్రయోజనం లేకపోయినా మానె, పనిగట్టుకుని దుష్ప్రయోజనం సాధింపదలచుకున్నవాళ్ళను గురించి తనేమనుకోగలడు? ఇలాంటి బూతును, యింతటి చెత్తను తన తలకంటగట్టడానికి వీళ్ళకు తనే మపకారం చేశాడు? ఈ ఆశ్లేషా పబ్లిషర్లు ఎవరోకానీ, వీళ్ళు తనను పట్టి తెచ్చి నాలుగు నిలువుల గోతిలో పాతిపెట్టి సజీవంగా ఖనన క్రియలు నిర్వర్తించివుంటే యింతకంటే బాగుండేది!

నీలా కళ్ళు విస్ఫులింగాల్లా మండుతున్నాయి. కోపంతో అతడిముఖం జేవురించింది. అతడు పళ్ళు పటపట కొరుక్కున్నాడు.

క్రమంగా కోపం దిగజారిపోగా ఖిన్నుడైపోయాడు నీలా. కారణాంతరాలవల్ల యిటీవల జీవితకాలంలో తాను రచనా వ్యాసంగాన్ని అసహ్యించుకున్నమాట నిజమే! కానీ తన అంతరాంత

రాల్లో అందుకు విరుద్ధమైన భావన నిక్షిప్తమై వుండడం అంతకంటే వాస్తవం. రెండు దశాబ్దాల పర్యంతం అదొక తపస్సులాగా కొనసాగించిన సాహిత్య వ్యాసంగాన్ని గురించి తలచుకొని తను పరవశించిపోయేవాడు. ఆ కృషివల్ల తన బ్రతుక్కు లభించిన కాంతినీ, తనమనసుకు లభించిన శాంతినీ మినహాయిస్తే, తన జన్మ తృణంలా హీనమైనది. కాష్టంలా శుష్కమైనది. తన అంతర్ధానం వాళ్ళకెవరికో బాగా ఉపకరించింది. అవకాశం దొరకగానే వాళ్ళు తన వ్యక్తిత్వంపైన పేడనీళ్ళు చల్లేశారు. జరిగిపోయిన ఈ దురాగతంమూలంగా తన పేరూ, ప్రతిష్ఠా ఈ పాటికి బూడిదలోపోసిన పన్నీరులా అణగారిపోయివుంటాయి.

కృతనిశ్చయుడై లేచి నిటారుగా కూర్చున్నాడు నీలా. వీల్లేదు! అలా జరగడానికి వీల్లేదు! ఖార్ఖానా పొగల్లో చూరిపోయి, తన స్వరూపం వికృతంగా మారిపోయి వుండవచ్చు. ఇన్నేళ్ళతర్వాత యిప్పుడు వ్రాయడానికి పూనుకుంటే కలం సాఫీగా సాగక దస్తూరీ గూడా కుదరకపోవచ్చు. తానే నీలకంఠమని చెబుతే లోకులు నమ్మలేకపోవచ్చు. కానీ తనలోని రచయిత ఏమాత్రం ప్రాణావశేషంగానైనా మిగిలివుంటే ఈ అవమానానికి ప్రతీకారం నెరపేదాకా తనకు నిద్ర పట్టదు. ఎంతోకాలం తను ప్రవాస జీవితం గడిపాడు. మరి కొద్దిరోజులు గడపలేకపోడు. పన్నెండేళ్ళ తన ప్రవాస చరిత్రను సింహావలోకనం చేసుకుంటే చాలు, ఒక బృహత్కథ తయారుగాకపోదు. రచయిత పేరు చెప్పుకుని రచన లమ్ముకోడం సవాలైతే, రచన మూలంగా రచయిత మళ్ళీ లోకంలోకి తిరిగి రావడం ఎదురు సవాలు. తనకు చుట్టుకున్న దుష్కీర్తి పాలిటికి తుడిచివేతగా, ఆ దుష్కీర్తిని తనకంటగట్టిన వాళ్ళ ముఖాల పాలిటికి మసిపూతగా తన రచన అవతరిస్తుంది.

ఆత్మవిశ్వాసాన్నంతా అరచేతిలోకి తెచ్చుకున్నట్టుగా పిడికిలి బిగించి, బల్లమీద ఒక గుద్దు గుద్దేశాడు నీలా. చెల్లాచెదురుగా బల్లపైన పడివున్న పుస్తకాలు ఆ దెబ్బతో పైకెగిరి దబేలున నేలపైన పడిపోయాయి.

3

"మేనేజింగు ప్రొప్రయిటరుగారిని కలుసుకోవాలి" అన్నాడు నీలా.

బొత్తులు బొత్తులుగా మూగివున్న కాగితాల ఎదుట కుర్చీలో కూర్చుని, ఏదో వ్రాసుకుంటున్న తరుణవయస్కుడు తలపైకెత్తి ఆగంతకుడికేసి చూస్తూ "కూర్చోండి" అన్నాడు.

ఊహించిన దొకటి. ఎదురైనది వేరొకటి. ఆశ్లేష ప్రచురణాగారమనగా అది మంది మార్బలంతో గూడిన పెద్ద సంస్థ కాబోలుననుకున్నాడు నీలా. అలాంటిదేమీకాదు. దానికున్న ఒకే ఒక హంగు—వీధిలో వ్రేలాడుతున్న బోర్డు. లోపల హాల్లో ఈ యువకు డొక్కడు మాత్రం తదేక దీక్షగా తన పనేదో తాము చేసుకపోతువ్నాడు.

"ఎందుకోసం వచ్చారో తెలుసుకోవచ్చా?" విస్మయం కలిగించేపాటి వినయంతో అతడు ప్రశ్నించాడు.

నీలా జవాబు చెప్పే స్థితిలోలేడు. ఆ యువకుడి వాలకంలో అది, యిది అని ప్రత్యేకంగా వివరించి చెప్పడానికి వీల్లేని ఆకర్షణ ఏదో వుంది. నీలాకు వాకట్టు కట్టడం మాత్రమేగాదు, అది అతడి కళ్ళకు అనిమిషత్వాన్ని గూడా ప్రసాదించింది. ఈ పడుచువాణ్ణి తనెక్కడో చూచినట్టున్నాడు. లేదా చూచి మరచిపోయినట్టున్నాడు. ఏదో స్మృతి. ఏదో మరపు. ఆ రెండింటి మధ్య నీలా మనసు ఉయ్యెలలూగుతోంది.

"ఎందుకోసం వచ్చారో తెలుసుకోవచ్చా?" మళ్ళీ అదే ప్రశ్న—ఈ సారి ఒక్కింత బిగ్గరగా.

"మరేంలేదు. నే నొక పుస్తకం వ్రాశాను. దాన్ని వెలుగులోకి తీసుకరావాలని సంకల్పం.... తెలిసిన వాళ్ళుకొందరు యిక్కడికొకసారి వెళ్ళి రమ్మన్నారు......"

"తీసుకొచ్చారా పుస్తకం?"

మిత వచనాలు. అంతకంటే మితమైన హావభావాలు. కొంపదీసి తాను మరమనిషితోగానీ వ్యవహరించడంలేదుగదా! నీలా సందేహించాడు......

అందుకున్న పుస్తకాన్ని అత డొకటి రెండుచోట్ల మాత్రం తెరిచి చూచాడు. మళ్ళీ మొదటికే వచ్చాడు. అక్కడ దేనికోసమో వెదుకుతున్నట్టుగా ఒకటి రెండు క్షణాలు ఆగి, తటాలున తలపైకెత్తి, "ఇందులో రచయితపే రెక్కడా ఉదహరింపబడినట్టు లేదు......" అన్నాడు.

"నిజమే! ఉదహరింపవలసిన అవసరం లేదనుకున్నాను"

"అంటే?"

"ఈ రచన అనామకంగా—అంటే రచయిత పేరు లేకుండా ప్రకటింపబడాలన్నదే ఉద్దేశం"

"ఎందుకు?"

"రచయిత ఆ రంగానికి కొత్తవాడు కావచ్చు. లేదా సుప్రసిద్ధుడు గావచ్చు. అంటే ఏమన్నమాట? రచయిత పేరునుబట్టి పాఠకుడు ఆదిలోనే ఒక నిర్ణయానికి రావడానికి వీలుంటుందన్నమాట! నేను సూచిస్తున్న ఉపాయం ఆ ప్రమాదాన్ని పరిహరిస్తుంది......"

కానీ ఎదుటివ్యక్తి ఆ సమాధానాన్ని వినిపించుకున్నట్టే లేడు. అతడి చేతిలోని పుస్తకంలో నిమిషానికి నాలుగైదు కాగితాల లెక్కన వెనక్కువెళ్ళిపోతున్నాయి. ఆవిధంగా అతడు రచయిత నలాగే కుర్చీలో కూర్చోబెట్టి రచనను సాకల్యంగా చదివేసేటట్టున్నాడు......

పదిపదిహేను రోజులుగా మనసులో పొంగిపొరలుతున్న కోపం కట్టలు తెంచుకోడానికి సిద్ధంగావున్న ఆ తరుణంలో, మునిగాళ్ళమీద నిల్చున్న ఉక్రోషం ముందుకురకడానికి అర్రులు

చూస్తున్న ఆ సమయంలో ఎంతో బలవంతంపైన తనను తాను సంయమించుకుని నీలూ కుర్చీ కంటిపెట్టుకుని కూర్చున్నాడు. కానీ ఆశ్చర్యమేమిటంటే సూర్యరశ్మిలో పొగమంచులా అతడి భావోద్రేకం క్షణక్షణానికీ చప్పబడిపోతోంది. కన్నెత్తి ప్రత్యర్థి వైపు చూడగానే వాడిబలంలోసగం వాలికి సంక్రమించేదని ఓ పురాణగాథ చెబుతుంది ఎట్టయెదుట కుర్చీలో కూర్చున్న ఆ పడుచువాడి సాన్నిధ్యంలో నీలూ పరిస్థితి సైతం యించుమించు అలాగే పరిణమిస్తోంది. ఆ యువకుడిముఖంకేసి చూస్తుంటే కోపగించుకోడానికి మనస్కరించుడంలేదు సరిగదా అతగాడి అజ్ఞానాన్ని మన్నించివేయాలనిగూడా అనిపిస్తోంది. శత్రువే ఔగాక! అంతమాత్రాన వాడిలోని గుణవిశేషం స్తవనీయం గాకపోదు. నిస్సందేహంగా మెచ్చుకోదగ్గది ఈ యువకుడి కార్య వ్యగ్రత. పట్టాభిషేకోత్సవ సందర్భంలో సాక్షాత్తు ఎలిజబెత్తు రాణి ఆవీధిగుండా ఊరేగుతోందని తెలిసినా అతడు చేస్తున్నపనిని వదలిపెట్టి కుర్చీలోనుంచీ లేచేటట్టులేడు!

నీలూ అంతలో మనసు మార్చుకున్నాడు. ఈ యువకుడిది అజ్ఞానంగా తలపోస్తున్న తనకంటే అజ్ఞాని వేరొకడుండడు. త్రాగవలసిన పాలంతా త్రాగి నీరెత్తిన నిమ్మలా నిశ్చలంగా కూర్చున్న పిల్లికూనయిది! అదనకు నేర్చినగుణపాఠం వెయ్యి కఠినశిక్షలపెట్టు! రచనాహోమంలో తాను ఆయుష్కాలాన్ని వెన్నలా కరిగించుకుంటే ఆ హవిస్సును దేవతలా భక్షించడానికి వీడెవ్వడు?

పుటవైపొకసారిచూచి కంటికానిన ఒకటి రెండువాక్యా లనుబట్టి కథాక్రమాన్ని గ్రహిస్తూ వేగంగా చదువుకుంటూ వెళ్ళేపద్ధతిలో ఆయువకు డొక అరగంటసేపట్లో కథాంతం లోకి వచ్చేశాడు. పూర్తికాగానే పుస్తకం మూసేస్తూ అతడు నీలూవైపు వంగి "ఇందుకోసం చాలాశ్రమపడినట్టున్నారుమీరు" అన్నాడు.

"నాశ్రమ గుర్తింపబడినందుకు సంతోషం" అన్నాడు నీలూ.

"కానీ ఒక మాట చెబుతానుమీకు! ఈ పుస్తకం మీది! దీని పట్లమీకో అభిప్రాయంఏర్పడివుంటుంది. ఆ అభిప్రాయానికి విరుద్ధమైనమాట ఎవరైనా చెబితే మీకు కోపం వస్తుంది. ఐనా నిజంచెప్పకతప్పదు. ఉన్న యిబ్బంది అది! అందుకే ఒక్కమాటలో చెబుతున్నాను. మీశ్రమ వేరొకవిధంగా వినియోగమైవుంటే చాలాబాగుండేది".

నీలూ అందుకోడానికి వీలుగా పుస్తకాన్ని మేజాఅంచు దగ్గరగావుంచి అతడు మళ్ళీ కలం చేతికి తీసుకున్నాడు.

"ఇదిగో అబ్బాయ్!" గర్జించాడు నీలూ. "ఈపనికి మాలిన గొడవవల్ల యిప్పటికే నీపనికి అంతరాయం వాటిల్లింది. మరి కొంతసేపు నువ్వీ అంతరాయానికి తట్టుకోకతప్పదు...."

"ఎందుకూ?" తెల్లబోతున్నట్టుగా అతడు ప్రశ్నించాడు.

"నువ్వు చేస్తున్న నామర్దాపని కన్నా నాప్రసంగం అమూల్యమైంది గనుక!"

"అలాగా!" చేతులు పైకెత్తి అతడు ఒళ్ళువిరుచుకోసాగాడు.

"కొందరిని ఎల్లకాలమూ మోసగించవచ్చు. అందరినీ కొంతకాలం మోసగించవచ్చు. కానీ ఎల్లకాలమూ అందరినీ మోస గించడం సాధ్యంకాదు...."

"తెలుసు! అది ఆంగ్లంలో ఒకసూక్తి...."

నీలూ అతడికేసి చురచుర చూచాడు. ఆ చూచినచూపుల్లో పాతకాలంనాటి జ్ఞాపకాల నీలినీడ లేవో పొడగట్టి ఎదుటివ్యక్తి త్రుళ్ళిపడ్డాడు.

"పండినపాపం కోతకు వచ్చినప్పుడు ఎలాంటి బింకాలైనా సడలిపోతాయి! నీలకంఠం సమాధిపైన డేరావేసుకుని నువ్వాడిన కపటనాటకానికి ఆయువు మూడింది. అసలైన నీలకంఠం కాదనుకో, అతడితాలూకు ప్రేతానికి నువ్విప్పుడు జవాబుచెప్పుకోవాలి. కుక్కమూతి పిందెలను రసగుల్లాలుగా చలామణీచేసిన సాహసానికి నువ్విప్పుడు సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలి...."

యువకుడిముఖం వెలవెల పోడానికి క్షణంలో సగంసేపు పట్టలేదు. విచారమూ, విషాదమూ, విస్మయమూ ముప్పిరి వేసుకపోయిన మానసికస్థితి అతడిముఖంలో స్పష్టంగా ప్రతిబింబిస్తోంది. ఉక్కుశలాకలాంటి ఆ పడుచువాడు వాడిపోయిన తోటకూర కాడలా బల్లపైకి వాలిపోయాడు.

"కాలం గడిచిపోతోంది" హెచ్చరించాడు నీలూ.

"నిజమే! దోషంనాది. అసందిగ్ధంగా నేను నా నేరాన్ని అంగీకరిస్తున్నానుగూడా!" అవనతముఖుడై నేలవైపు చూస్తూ ఆ యువకుడు మారుమాటలేకుండా తన నేరానికి ఒప్పికోలు ప్రకటించాడు.

ఒక్కనిముషంతరువాత మళ్ళీఅతడే కొనసాగించాడు.

"ఈ అభియోగంలో మీరువాదులు. నేను ప్రతివాదిని! మీరు నేరుగా న్యాయస్థానానికి వెళ్ళివుండవచ్చు. ఎందుకో వెళ్ళలేదుమీరు! బహుశా నాకొక అవకాశంయివ్వాలని భావించి వుంటారు. ఈ అవకాశాన్ని సార్థకంచేసుకోవాలన్న ప్రయత్నం న్యాయంగాకపోదనుకుంటాను...."

"ఉపోద్ఘాతం అనవసరం!" నీలూ విరుచుక పడ్డాడు.

"మన్నించాలి మీరు! సూటిగా చెప్పడానికే ప్రయత్నిస్తున్నాను. లోకంలో లక్షలాదిమానవులు పుట్టిపెరిగి చనిపోతున్నారు. వేళ్ళకు నీళ్ళందకపోతే చెట్లుపెరగవు. సుఖంగా బతకాలనుకోడం, అందుకోసం ప్రయత్నించడమూ మానవుడి స్వభావం! నేను దురదృష్టవంతుణ్ణి! శారీరకంగానూ, మానసికంగానూ వికాసదశను అందుకోకమునుపే నేను బ్రతుకు బరు

వును మోయవలసివచ్చింది. ఆధారపీఠమంటూ ఒకటి లేనిదే మానవుడు నిల్చోలేడు. నా బ్రతుక్కు ఆధారంగా మానాన్నగారు గడించిం దేమిటో చెబుతున్నాను. ఆయనొకవైపున కీర్తిని సంపాదించి రాశిపోశారు. మరొకవైపున దుర్భరమైన దారిద్ర్యాన్ని పెంచుకొచ్చారు. పిత్రార్జితమైన ఆ ఆస్తిపాస్తుల్లో మొదటిదిపెట్టుబడిగా నేను రెండోదానితో పోరాడవలసివచ్చింది.."

మదిలో లీలగా మెదిలిన అనుమానం నిజంగా పర్యవసిస్తున్న ఆ తరుణంలో నీలా చేష్టలుడిగి అప్రతిభుడైపోయాడు.

ఆ యువకుడు తటాలున కుర్చీలోనుంచీ పైకి లేచాడు. ద్వారాన్ని సమీపించి బిగ్గరగా "అమ్మా" అని పిలిచాడు.

నీలా పాదాలక్రిందటి భూమిక్రుంగిపోతోంది.

"కానీ గాజుమేడలు కట్టుకున్నవాళ్ళు యితరుల యిళ్ళపైన రాళ్ళు విసరగూడదంటారు...." అతడు మళ్ళీ ప్రారంభించాడు. "మీపేరూ ప్రతిష్ఠలు మీకు ముఖ్యం. వాటికోసం మీరు మీ నీడలో మిమ్మల్ని నమ్ముకున్నవాళ్ళను నిరంతర క్లేశాలపాలు చేయడానికి వెనుదీయరు. నా ఆరోపణలు రెండింటిలో యిది మొదటిది—స్వల్పమైనదిగూడా! రెండోది యిది. మీరు రచయితలు. మీ రచనలు మానవజగత్తునకు సంబంధించినవి. మనోధర్మ పరిశీలనం మీ రచనావ్యాసంగానికిప్రాణం. రవిగాంచనిచో కవి గాంచగలడన్న లబ్ధప్రతిష్ఠ మీ సొత్తు. కానీ మీ దాకా వచ్చేసరికి మీరుపప్పులో కాలువేయగలరు! పన్నెండేళ్ళు మీతోబాటుగా ఒకయింటి కప్పుక్రింద నివసించిన మానవజీవిని మీ రర్థంచేసుకోలేకపోయారంటే అది మీరు నిజంగా సిగ్గుపడవలసిన విషయం..."

టేబిలు సొరుగునులాగి పుస్తకాలక్రిందినుంచీ అత డొక కార్డుముక్కను పైకితీశాడు.

"మీ అభిమాన పాఠకమహాశయు డొకాయన వ్రాసిన ఉత్తరం యిది.—మీరు మాయమైపోయినతర్వాత ఆరు మాసాలకు యిది మీ చిరునామాకు చేరింది. కుటుంబదుస్థితికి జాలిపడుతూ ఆయనచేసిన సహాయాన్నిగురించిన ఉదంతం అందులోవుంది...."

"కాఫీ కోసమేనట్రా ప్రకాశం!"

జీవితంలో ప్రొద్దు పడమటి కింకా వ్రాలకపోయినా అప్పుడే జరాభారాన్ని మోస్తున్నట్టున్న మాతృమూర్తి కాఫీ గ్లాసుతో ద్వారం దగ్గర ప్రత్యక్షమైంది.

"అవునమ్మా! నా కోసంగాదు. ఆయనకోసం" అంటూ ప్రకాశం చరచరా బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

4

పై సంఘటన జరిగినతర్వాత మూడుమాసాలకు—

ఒకనాటి ఉదయం ఉపాహారం సేవించి చుట్టకాల్చుకుంటూ తీరిగ్గా మంచంపైన విశ్రమించాడు నీలకంఠం. చుట్టలోనుంచి పైకిలేచి వలయాలుగా తిరుగుతున్న ధూమమాలికల్లోకి చూస్తూ అతడున్నట్టుండి "చూడు పార్వతీ మాట...." అన్నాడు.

"ఏమిటండీ!" అంటూ దగ్గరగా వచ్చింది పార్వతమ్మ.

"ఏమిటోమరి! నేనూ ఆలోచిస్తున్నాననుకో. బోధపడి చావటంలేదు. బుద్ధి స్తబ్ధమైపోయినట్టుంది. అబ్బాయి చేసినపని మంచిదేనో కాదో తెలియదు. వాడు సృష్టించిన సాహిత్యం ఏదినునుకు చెందిందో అదీతెలియదు. కానీ నే నొక్కమాట మాత్రం గట్టిగా చెప్పగలను. వాడు నాకంటే ప్రయోజకుడు...."

మళ్ళీ మూడుమాసాలు గడిచిపోయినతర్వాత ఓ రోజు వేకువజామున వీధితలుపుతీయడాని కోసం వెళ్తూ హాల్లోకి వచ్చింది పార్వతమ్మ. విద్యుద్దీపంక్రింద కూర్చుని ప్రకాశం వ్రాసుకుంటున్నాడు.

"అప్పుడే లేచావా అమ్మా!" పలకరించాడు ప్రకాశం.

"లేచానుగానీరా ప్రకాశం, నిన్నొకమాట అడగాలని! అదేమిట్రాబాబూ, నువ్వు మీ నాన్నగారి పుస్తకాన్ని తేలికచేసి పారేశావటగా?" విస్తుపోతూ అడిగింది పార్వతమ్మ.

ప్రకాశం మెల్లగా నవ్వాడు. అంతలో తల్లి మనసులోని ఆరాటాన్ని గ్రహించాడేమో, నవ్వును మధ్యలోనే త్రుంచేశాడు.

"అదికాదమ్మా! నేను నీబిడ్డను. నాలో ప్రకాశమొక్కడే కనిపిస్తాడునీకు! ప్రకాశంలో పాఠకుడున్నాడు. రచయిత వున్నాడు. పబ్లిషరున్నాడు. వీళ్ళల్లో ఎవడి అభిప్రాయాలు వాడివి. ఒక చేతితో చేసినదానం మరొకచేతికి తెలియనివ్వక పోవడం గొప్పదాతృత్వానికి లక్షణమని చెబుతారు. అలాగే నాలోని పాత్రలు ఒకదాని అభిప్రాయాలతో మిగిలినవి జోక్యంపెట్టుకోవు. ఐనా నాన్నగారి పుస్తకాని కిప్పుడేం తొందర? ఎప్పుడైనా వేసుకోవచ్చుదాన్ని! అది కాలగతికి మారొడ్డి కలకాలం నిలిచే పుస్తకం" అన్నాడు ప్రకాశం!